

GÖTEBORGS UNIVERSITET
STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

”Att rösta är ett måste!
Men medlem ...
det är ju en hel värld emellan!”

En intervjuundersökning av politiskt intresserade medborgares skäl till
att inte vara medlemmar i politiska partier

Masteruppsats i Statsvetenskap
Vårterminen 2009
Författare: Rebecka Åsbrink
Handledare: Lena Wängnerud
Antal ord: 19 830

Varmt tack till alla kloka och modiga respondenter för att ni så generöst delat med er av er tid,
era tankar och funderingar.

Abstract

Människor tycker att politiska partier är nödvändiga för att det demokratiska systemet skall fungera. Paradoxalt nog är samtidigt allt färre människor medlemmar i partier trots att samhällsintresset och det självuppskattade politiska intresset växer. Sammantaget kan vi därmed konstatera att det finns en potential till partiengagemang som partierna inte lyckas fånga upp.

Uppsatsen undersöker skäl till att inte vara med i politiska partier och materialet utgörs av 18 samtalsintervjuer med politiskt intresserade medborgare. Resultatet bidrar till att minska en kunskapslucka kring partiernas sjunkande medlemsantal och forskningen kring potentiellt engagemang. Vad uppsatsen visar är att de objektivt sett potentiella medlemmarna uppvisar en skör potential till engagemang. För partiernas del ter sig resultatet särdeles problematiskt. Detta då ett eventuellt partimedlemskap uppges vara avhängigt en process kopplad till medborgarna själva såsom "rätt" livssituation och ökad livserfarenhet, vilket ligger bortom partiernas möjlighet att påverka. Att satsa på ändrade deltagandeformer för att locka fler medlemmar förefaller på så sätt vara ett önsketänkande.

Intervjupersonerna uttrycker samtidigt ett stöd för partier som sådana och dess funktioner i samhället både idag och inom en överskådlig framtid. Människor vill med andra ord ha partier men inte själva vara engagerade i dem. Åtminstone inte just nu. I dagsläget nöjer man sig med att rösta. Så som den representativa demokratin är utformad idag är det en omöjlig ekvation att få ihop på längre sikt vilket visar på behovet av fortsatta undersökningar för att fördjupa kunskapen kring partiernas plats och roll i en representativ demokrati i förvandling.

Sökord: Politiska partier, partimedlem, partidemokrati, åskådardemokrat, publikdemokrati.

Innehållsförteckning

1. Inledning	s.5
2. Teoretisk bakgrund	s.7
2.1 Partierna och demokratin	s.7
2.1.1 <i>Partiernas uppgifter i demokratin</i>	s.8
2.1.2 <i>Partimedlemmarnas uppgifter i demokratin</i>	s. 9
2.2 Forskningens förhållningssätt till en förändrad situation	s. 9
2.3 Forskning om partimedlemskap	s.12
3. Metodologiska överväganden	s.13
3.1 Ett kvalitativt tillvägagångssätt	s.13
3.1.2 <i>Samtalsintervjuer som metod</i>	s.13
3.2 Avgränsningar	s.14
3.2.1 <i>Sverige som fall</i>	s.14
3.2.2 <i>Den lokala nivån</i>	s.14
3.2.3 <i>Respondenterna</i>	s.14
3.3 Val av intervjupersoner	s.15
3.4 Intervjuerna	s.16
3.4.1 <i>Kontakt med intervjupersoner</i>	s.16
3.4.2 <i>Intervjuguiden</i>	s.16
3.4.3 <i>Intervjusituationen</i>	s.17
3.5 Analys	s.18
4. Gemensamma kvaliteter	s. 19
5. Kartläggning av kvaliteter	s.21
5.1 Orsaker som ligger hos personen själv	s.22
5.1.1 <i>Prioritering</i>	s.22
5.1.2 <i>Partipolitik som främmande</i>	s.24
5.2 Orsaker som ligger hos partierna	s.27
5.2.1 <i>Ansaknad av draghjälp</i>	s.27
5.2.2 <i>Partiernas tillkortakommanden</i>	s.29
6. Slutsatser och diskussion	
6.1 Partimedlemskap som en annan värld?	s.32
7. Förslag på vidare forskning	s. 35
8. Referenslista	s. 36
Appendix	
1. Intervjuer med potentiella medlemmar	
1.1 Inbjudan på Facebook	
1.2 Egenskapsrymd	
1.3 Intervjupersoner efter princip om maximal variation	
2. Intervjuguide	
3. Kartläggningsträd	

1. Inledning

Människor tycker att representativ demokrati är något bra. De tycker även att politiska partier är nödvändiga för att det demokratiska systemet skall fungera. Paradoxalt nog är det samtidigt allt färre människor som är medlemmar i partier trots att det självuppskattade politiska intresset växer.¹ Istället väljer man andra forum och kanaler för sitt engagemang (se exempelvis Petersson m.fl. 2000, Holmberg 2003, Holmberg & Oscarsson 2004, Holmberg & Weibull 2008, Demker & Svåsand 2005).² Med stöd i forskningen kan vi därför dra slutsatsen att det verkar finnas en *potential* till engagemang, men faktum kvarstår – de traditionella politiska partierna lyckas inte fånga upp potentiella medlemmar.³ Hur kan det komma sig, *varför är inte politiskt intresserade medborgare medlemmar i politiska partier?* Det vill jag undersöka i min uppsats och samtidigt bidra till att minska en kunskapslucka kring partiernas sjunkande medlemsantal. Vad uppsatsen visar är att de objektivt sett presumtiva medlemmarna uppvisar en skör potential till partiengagemang.

På 1950-talet var 23,4 procent av svenska folket medlemmar i något politiskt parti (Scarrow 2002:90). År 2007 var den siffran 6 procent (Holmberg & Weibull 2008:22b).⁴ Att partierna står sig allt svagare som medlemsorganisationer är en inte på något sätt unik utveckling för Sverige. Även om medlemstappet varit mer påtagligt här uppvisar övriga nordiska länder ett liknande mönster, liksom övriga västerländska demokratier (Bäck m.fl. 2005:356ff, Dalton & Wattenberg 2002:3ff, Goul Andersen 2006:30ff). Medlemsras inom partier verkar med andra ord vara ett allomfattande fenomen som tyder på en förändrad relation mellan folket och de etablerade partierna vilket har fått forskningen att ifrågasätta huruvida partierna klarar av att fullgöra sin uppgift som länk mellan det civila samhället och staten.⁵ Den dystra utvecklingen för partierna har skapat en oro. Inte sällan har det talats i termer av kriser för såväl partisystemet som en viss typ av partier, den representativa demokratin och det demokratiska systemet som helhet. Vanligen letas orsakerna hos medlemsfrånvända partier, förändrade livsstils- och värderingsattityder hos medborgarna eller i skärningspunkten däremellan. Färsk forskning vill förklara den svenska situationen med en ”förändrad politikertyp”, ”väljarpartier”, ”mediepartier”, ”postmoderna skiljelinjer” och ”jourhavande medborgare” (Ahlbäck m.fl. 2007, Gilljam & Möller 1996, Gidlund & Möller 1999, Amnå 2008, Bjereld & Demker 2008).

Det är inte bara partiforskningen som intresserar sig för partiernas tillstånd – även andra forskningsdiscipliner belyser problematiken utifrån respektive perspektiv.⁶ Också utanför forskningen uppmärksammas situationen där otaliga debattartiklar, bloggposter, krönikor och

¹ Mellan åren 1986-2001 ökade det politiska intresset i Sverige i samtliga generationer utom bland de allra äldsta. Allra mest ökade det hos 60- och 70-talister (Petersson & Ribbågen 2003:141). Värt att notera är även att intresset bland de partiaktiva i Sverige har visat sig vara någorlunda konstant sedan mitten på 1980-talet medan det politiska intresset hos dem som inte är med i partier har ökat under samma tidsperiod (Petersson m.fl. 2000:80)

² Jag vill dock påpeka att engagemang i partier och alternativa frivilligorganisationer inte på något sätt är ömsesidigt uteslutande, tvärtom kan de mycket väl komplettera varandra. Ur makt- som ansvarsutkrävandesynpunkt bör man däremot uppmärksamma en viktig skillnad: liksom de icke-parlamentariska organisationerna är partierna centrala politiska aktörer med makt över dagordningen men kan till skillnad från de utomparlamentariska organisationerna ställas till svars för sina handlingar i allmänna val.

³ Med potentiella medlemmar avses i den här uppsatsen: politiskt intresserade personer utan nuvarande eller före detta medlemskap i något politiskt parti eller ungdomsförbund (se kapitel 3.2.3 för utförligare resonemang).

⁴ Även om de kollektivanslutna beräknas ha stått för 75 % av Socialdemokraternas medlemskår beräknas upphörandet av kollektivanslutningen endast spela en marginell roll för den generella statistiken (Goul Andersen & Hoff 2001).

⁵ För en bra översikt av medlemsutvecklingen se Wädfeldt 1997, Gidlund & Möller 1999, Mair & van Biezen 2001, Scarrow 2002 samt Demker & Svåsand 2005. Förutom medlemstalen har även valdeltagandet, partiidentifikationen och förtroendet för de politiska institutionerna minskat över tid samtidigt som rörligheten, avhoppet från politiska uppdrag, partibytet, misstron mot politiker, röstsplittningen och det upplevda avståndet till partierna har ökat (se exempelvis Holmberg & Oscarsson 2004). Forskningen har även noterat att människor kan tänka sig att rösta på fler partier snarare än ett vilket har föranlett utvecklandet av partiuppsättningsmodeller som alternativ till de traditionella identifikationsmodellerna (Oscarsson 2008).

⁶ Ett kommunikationsteoretiskt perspektiv uppmärksammar det problematiska i att väljarnas kontakter med partierna är mycket begränsade numera. Vidare pekar man på ett förändrat opinionsklimat som ställer nya krav och menar att det krävs en ökad satsning på kommunikation från partiernas sida för att nå framgång (Nord 2006). Framtidforskningen bidrar med att betrakta demokratins utveckling i ett historiskt perspektiv och konstaterar att det återstår att se om dagens tendenser av partidemokrati i förvandling mot publikdemokrati med politiska entreprenörer är ett marginalfenomen eller framtiden (Stenlås 2008).

artikelserier har behandlat ämnet flitigt de senare åren.⁷ Också partierna figurerar i media och visar en medvetenhet om problemen men utan att veta hur de konkret skall lösa dem.⁸ Problembilden delas även av tre tunga svenska utredningar, där huvudutredningen, *Demokratiutredningen SOU 2000:1* menar att partiernas problem är folkstyrelsens problem (SOU 2001:48:4) – en ståndpunkt som visar att folklig representation betraktas som något som bör ske via de politiska partierna.⁹ Utredningarna uppmärksammar partiernas tilltagande problem och menar att det ”finns skäl att lyssna mycket uppmärksamt på vad medborgarna numera ställer för villkor för att delta i valrörelser och i partiernas verksamhet” (SOU 2000:1:164). Särskilt påtalas partiernas tilltagande problem att rekrytera till förtroendeuppdrag vilket anses bero på den allt tunnare medlemsbasen (SOU 2001:48:18). Dock slås fast att partierna kommer att bibehålla sin roll som företrädare av folkviljan och huvudinstrument för den politiska maktutövningen även framöver (prop. 2001/02:80:27f). Samtidigt läggs ett ansvar på partierna för att så skall bli fallet då man påpekar att det är viktigt att partierna inte gör sig oberoende av sina medlemmar (SOU 2000:1:173, SOU 2001:48:73). Utredningarna ger förslag på åtgärder som främjar samtal, diskussion och ett ökat medborgerligt deltagande i såväl nya som traditionella kanaler (de politiska partierna) då man anser att det är vad som förutsätts för att värna den svenska representativa demokratin.¹⁰

Ett ökat deltagande kräver mer av folket vilket förutsätter att underlag för detsamma finns bland de som väntas delta. Två studier av svenska medborgare visar dessvärre att det inte med självklarhet finns en deltagandepotential. Svenska folket visar visserligen sitt stöd för deltagardemokratiska åtgärder men är relativt ointresserade av att delta mer för egen del (Gilljam & Jodal 2002, Pettersson & Ribbhagen 2003). Som vi kunnat konstatera hittills ser partiernas situation med avseende på medlemsaktivitet inte speciellt angenäm ut trots att det finns studier som visar att partierna har gjort försök för att förändra organisationen för att matcha nutida krav men utan att lyckas (Pettersson m.fl. 2000). Samtidigt indikerar medborgarnas politiska intresse och initiala stöd för politiska partier en potential till engagemang. Dock utan att resultera i partiaktivitet. Som vi noterade ovan hoppas Demokratiutredningen på ett ökat deltagande i partier. Finns ett sådant?

I såväl forskningen som de politiska partierna, parlamentariska utredningar och i det offentliga samtalet finns en enighet om problembilden att partierna tappar medlemmar. Det funderas även kring orsaker och mest lämpliga åtgärder men vad vet vi egentligen om varför människor *inte* är medlemmar i politiska partier? Inte mycket visar en genomgång av forskningen kring medborgardeltagande och partimedlemskap.¹¹ Det är den kunskapsluckan jag vill bidra till att minska genom att låta de ”närmast berörda”, de potentiella medlemmarna, komma till tals och i samtalsintervjuer berätta om sina tankar kring engagemang, partier och sitt politiska intresse.

⁷ Som exempel kan nämnas artikelserien ”Svensken bryr sig mer än någonsin” i Svenska dagbladet 2008 som i fem delar behandlar ett förändrat engagemang (Baldo Zagadou & Grant 081004), debattartikeln ”80-talister kräsna och krävande” från samma tidning som pekar på vikten av att ta tillvara de ”nya” värderingar och beteenden som den underskattade ”generation Y” uppvisar (Parment 080128), krönikan ”Partierna behöver sina medlemmar” från Göteborgs-Posten som hoppas på idéer och medborgerligt arbete framför professionalisering och mediefixering för att engagera (Tenfält 061215) samt debattinlägget ”Hur botar man bristen på partimedlemmar” som propagerar för ökad öppenhet från partiernas sida för att få kontakt med väljarna (Hilden 060117).

⁸ I en ömsom uppgiven, ömsom frustrerad krönika i Borås Tidning undrar kdu’s dåvarande förbundsordförande Ella Bohlin om den typen av kämparglöd och energi som tillfälliga sammanslutningar visar skulle kunna vara det som räddar en utgång mot partidöd (Bohlin 080708). Under 2007 tappade Socialdemokraterna 19 000 medlemmar. På frågan om partierna klara sig utan medlemmar svarar dåvarande partisekreteraren Marita Ulvskog att ”... aktiva partimedlemmar har tvärtom blivit allt viktigare allteftersom andra mäktiga krafter i sambället ökat sitt inflytande. Men vi har uppenbarligen inte lyckats övertyga presumtiva medlemmar om detta” (Ruin & Wrede 080220).

⁹ Huruvida representativ demokrati är synonymt med förekomst av, och folklig representation via politiska partier (sk partidemokrati) är en central aspekt av min uppsats. Att representativ demokrati och partidemokrati inte med självklarhet är något synonymt diskuteras närmre i kapitel 2.2 ”Forskningens förhållningsätt till en förändrad situation”.

¹⁰ Utredningarnas förslag att vitalisera den representativa demokratin genom en kombination av samtal och mer mellanvalsdeltagande har uppmärksammats av forskningen. Folkligt deltagande i val (valdemokrati), folkligt deltagande mellan val (deltagardemokrati) och offentligt samtal snarare än förhandling och omröstning (samtalsdemokrati) är tre skilda ideal som utmärks av olika former av deltagande menar man. Givet vad vi vet om dessa tre demokratimodeller kan det innebära svårigheter att blanda ihop dem eftersom respektive ideal styrs av olika demokratiska värden (se Gilljam & Hermansson 2004 för forskningsprojektet i sin helhet).

¹¹ Se kapitel 2.3.

Mitt huvudsakliga syfte med uppsatsen är att svara på *vilka skäl politiskt intresserade medborgare uppger till att inte engagera sig i partier*. Genom att undersöka det här vill jag bidra med underlag till en bättre förståelse av hur förutsättningarna för den representativa demokratin ser ut. Är det ett önsketänkande att satsa på mer deltagande åtgärder för att stärka partierna och därmed i förlängningen även den representativa demokratin?

2. Teoretisk bakgrund

2.1 Partierna och demokratin

“...to conceive of politics without parties is rather like conceiving of football without teams. Whatever such an activity would be exactly, it would certainly not be politics (or football) as we know it”
(Brennan & Hamlin 2000:185)

Vid en genomgång av forskningen på området råder det inga tvivel om att de politiska partierna tillskrivs en central betydelse i världens demokratier på såväl nationell som lokal nivå. Det som varierar är huruvida partierna omnämns som viktiga för demokratin som sådan eller om författarna stannar vid att poängtera dess betydelse för representativa demokratier, något vi får anledning att återkomma till. Men att partier nämns i samma andetag som centrala aktörer och grundpelare i demokratier råder det inga tvivel om.¹² Det är till och med så att vissa vill mena att nittonhundratalet är synonymt med partiernas århundrade (Erlingsson m.fl. 2005:9).¹³ En studie av det nordiska partisystemet går ett steg till och menar att det per definition är svårt att föreställa sig en demokrati utan partier och att David Robertson (1976) uttrycker en grundprincip i modern statsvetenskap när han säger att *“To talk, today, of democracy is to talk about a system of competitive political parties”* (Citat från Demker & Svåsand 2005:39). Även de som uttryckligen vurmar för partier konstaterar att visserligen finns det ingenting som säger att en demokrati behöver partier, men att den statsvetenskapliga litteraturen ofta sätter ett underförstått likhetstecken mellan demokrati och förekomst av politiska partier.¹⁴ Identiskt resonemang går även att hitta på annat håll där man menar att på det sätt nationalstatsdemokratin har kommit att organiseras med partier som en nödvändig förutsättning för en fungerande samhällsorganisation har staterna i stor utsträckning kommit att utvecklas till partidemokratier i takt med framväxten av partiväsendet under 1900-talet (Erlingsson m.fl. 2005:9, Holmberg 2000:3).

Att de politiska partierna bör tas i beaktning vid analyser av demokratiska styrelseskick känns därför inte som en alltför utmanade tanke. Geoffrey Brennan och Alan Hamlin slår fast att *“any satisfactory analysis of the practice of Western democracy and any discussion of how it might be made to work better must recognize and account for the role of political parties (---) Indeed, for many people, to be political is to be party political”* (Brennan & Hamlin 2000:208). Författarna motsätter de sig de som ser partier som något nödvändigt ont. Istället hävdar man att ur ett rationellt perspektiv är partier något gott som i högre grad än enskilda kandidater kan svara upp emot folkets efterfrågan. På så sätt framstår de som ett mer trovärdigt alternativ och får valsituationen och det demokratiska systemet, så som vi känner till det, att fungera bättre än vad det hade gjort utan dem.¹⁵

¹² Litteraturen om politiska partier är omfattande men intressanta diskussioner kring dess roll i demokratin förs i exempelvis Robertson 1976, Lawson & Merkl 1988, Brennan & Hamlin 2000, Pettersson m.fl. 2000, Dalton & Wattenberg 2002, Manin 1997/2002 samt Katz & Crotty 2006.

¹³ Det mest påtagliga exemplet på partiernas århundrade är uppkomsten av mobiliserande masspartier i Västeuropa i samband med industrialiseringen. Men det var inte enbart i demokratier partierna växte fram, de fanns även på annat håll. I kommunistiska och fascistiska stater monopoliserades makten av de styrande partierna och i utvecklingsländerna fungerade nationalistiska partier som tillbakadrivare av koloniala härskare. Gemensamt är dock att tack vare partierna fick miljontals människor en väg in i den nationella politiska processen på ett sätt som inte tidigare förekommit (Hague m.fl. 2000:266).

¹⁴ Författarna menar att forskningens likhetstecken mellan demokrati och förekomst av politiska partier beror på att det inte finns något exempel på någon modern demokratisk stat utan ett partiväsen samt att partiernas existens kommer sig av den demokratiska rättigheten att fritt organisera sig (Demker & Svåsand 2005:39).

¹⁵ Författarna poängterar betydelsen av partier i allmänhet men tvåpartisystem i synnerhet för en fungerande demokrati och menar att ett fåtal starka partier innebär tydliga alternativ som maximerar folkets möjlighet till ansvarsutkrävande (Brennan & Hamlin 2000:209).

Det är inte enbart inom forskarvärlden partiernas betydelse uppmärksammas. Folket verkar gilla partier och tycker att de behövs. En relativt nygjord undersökning bland människor som lever i demokratiska länder visar att en övervägande majoritet av de tillfrågade anser att partier är nödvändiga för att det politiska systemet i deras land skall fungera. Allra starkast är stödet i de gamla demokratierna där Sverige hamnade på femte plats (Holmberg 2003:288) Fler studier visar ett liknande mönster (Pettersson m.fl. 2000:60) Med andra ord verkar de politiska partierna åtnjuta legitimitet i de västerländska demokratierna på åtminstone ett principiellt plan fortfarande. Med denna genomgång kan vi så dra slutsatsen att partierna har en central roll i den representativa demokratin. Men varför, vad är det som är så speciellt med partier och demokrati?

2.1.1 Partiernas uppgifter i demokratin

Forskningen ger ingen entydig bild av partiernas funktioner och förslagen är många (se exempelvis SOU 2000:1, Dalton & Wattenberg 2002, Demker & Svåsand 2005).¹⁶ Dock går det att dra slutsatsen att merparten av funktionerna handlar om att etablera och upprätthålla en kontakt mellan det civila samhället och staten. Genom att väga samman och förmedla samhälleliga preferenser utgör partierna på så sätt en länk mellan medborgare och representanter och skänker legitimitet åt de politiska besluten (Lawson & Merkl 1988, Erlingsson 2008:22). Vanligen räknas dock att artikulera, aggregera, kanalisera, socialisera, aktivera samt rekrytera som de politiska partiernas kärnfunktioner (Pettersson m.fl. 2000, Erlingsson m.fl. 2005:12f). Norge och Sverige uppges vara toppexempel på kopplingen mellan massdemokrati och partier för det faktum att det är i det närmsta omöjligt att komma ifråga för förtroendeuppdrag eller hamna på valbar plats till Riksdagen eller Stortinget utan partitillhörighet (Demker & Svåsand 2005:40).

Efter varje val skall cirka 67 000 politiska uppdrag tillsättas i varje kommun, en uppgift partierna har ensamrätt på (SOU 2000:1:165).¹⁷ I takt med minskade medlemsantal har denna uppgift försvårats påtagligt eftersom rekryteringen till förtroendeposter sker inifrån partiet, men utan medlemmar försvinner själva basen för rekrytering. Flertalet rapporter vittnar om kommuner där partierna fått problem att besätta sina uppdrag (Gilljam & Möller 1996:162, Gidlund & Möller 1999, Widfeldt 1997:40). Under lång tid var det här inget problem eftersom många människor var engagerade i partier. Men de senaste årtiondenas utveckling i både Sverige och övriga västvärlden gör att det går att fastslå en förändrad relation mellan partierna och folket (Pettersson m.fl. 2000, Holmberg 2000, Erlingsson m.fl. 2005, Dalton & Wattenberg 2002). En översikt av forskningsresultaten med utgångspunkt i just partifunktioner menar att partierna har försvagats i åtminstone några av dem. Framförallt pekar man på den representativa kanalen men menar även att man funnit tecken på att samtliga traditionella funktioner (artikulera, aggregera, kanalisera, socialisera, aktivera samt rekrytera) drabbats av en försvagning (Erlingsson m.fl. 2005:199). Vissa vill mena att partiernas kanalfunktion har slammat igen (Gilljam & Möller 1996:162). Andra är något mer försiktiga och menar att ur åtminstone ett svenskt perspektiv finns det inte tillräckligt med bevis för att hävda en generell minskning av den representativa länken men att sjunkande medlemsantal och aktivitet har försvagat deltagandelänken (Widfeldt 1997:239ff).¹⁸

¹⁶ Se även Widfeldt som erbjuder en mycket bra översikt av de partifunktioner som diskuteras i forskningen (Widfeldt 1997:12)

¹⁷ Trots ökade möjligheter att personkryssa in en kandidat och alternativa sätt att nå ut till väljarna utan en enorm kampanjorganisation i ryggen är det ett oförändrat krav på att ha partibeteckning för att ställa upp som kandidat i val (Brennan & Hamlin 2000:185, Hauge m.fl. 2000:266) vilket gör att partierna behåller sin unika position i rekryteringssammanhang.

¹⁸ Widfeldt undersöker huruvida det går att tala om en representativ och deltagande länkförsvagning hos de svenska partierna under åren 1960 till 1994 med avseende på öppenhet, medlemmarnas interninflytande, medlemmarnas styrka (såsom partimedlemsantal), medlemsaktivitet samt social- och åsiktsrepresentativitet. Med medlemskap avses här: formellt men öppet och frivilligt. Alla vuxna som delar partiets idéer skall ges möjlighet att ansluta sig. (Min översättning. För den engelska originalversionen se Widfeldt 1997:15).

2.1.2 Partimedlemmarnas uppgifter i demokratin

Även om partierna inte står helt utan medlemmar i dagsläget kan vi ändå konstatera en förändrad situation eftersom det är medlemsstarka masspartier som har utgjort grunden för de representativa demokratierna i västvärlden det senaste seklet. Det medlemsras som drabbat de svenska partierna de senaste årtiondena har föranlett forskningen att fundera kring hur partier utan medlemmar eller ett samhälle utan partier skulle se ut. Med utgångspunkt i de funktioner forskningen anser att partierna har menar man att partier utan medlemmar är möjligt men att en demokrati utan partier tillslut upplöser sig själv. Orsaken anses vara att hänsynen till helheten skulle försvinna tillsammans med partierna. Ett partilöst samhälle befaras på så sätt präglas av ”*motstridiga och snabbt skiftande prioriteringar med inkonsistenta beslut*”(Pettersson m.fl. 2000:116).¹⁹

Traditionellt sett har medlemsavgifterna varit det som finansierat partiernas verksamhet men i takt med antalet medlemmar minskar så gör även det ekonomiska medlemsunderlaget hos partierna detsamma. För att kompensera har partierna successivt ökat partistödet vilket gör att de klarar sig ekonomiskt ändå trots färre medlemmar. Samtidigt fortsätter partierna att rekrytera medlemmar. Hur kan det komma sig? En studie av svenska partier menar att det bland annat kommer sig av partiernas önskan att framstå som ett folkrörelseparti, att det ekonomiska bidraget trots allt inte är att underskatta, att ökande medlemsiffror ger ett intryck av att partiet är populärt samt att det är tänkbart att partierna är genuint intresserade av att vara länkfungerande medlemsrörelser med partimedlemmarna som partiets ”ögon och öron” (Widfeldt 1997:249ff). Partimedlemmar tillskrivs en såväl symbolisk som praktisk funktion (se exempelvis Scarrow 2002). En stark och omfattande medlemsorganisation inger förhoppning om många väljarröster (symboliskt) samtidigt som många medlemmar behövs för det dagliga partiarbetet, kampanjer, ekonomiskt stöd, och inte minst - att utgöra rekryteringsbas för morgondagens beslutsfattare (praktiskt). Partimedlemmarna verkar med andra ord ha även andra funktioner än enbart ekonomiska för partierna vilket får dem att fortsätta rekryteringsarbetet. Ändock fortsätter partierna att tappa medlemmar trots att människor, som vi kunnat notera tidigare, uttrycker sitt stöd för partiernas existens i demokratin. Hur allvarlig forskningen bedömer att situationen är skall vi titta närmre på i nästa avsnitt.

2.2 Forskningens förhållningssätt till en förändrad situation

Att samhällsdebattörer, parti- och opinionsforskare är ense om att partierna i de västerländska demokratierna är i en fas av förändring har vi kunnat konstatera. Men hur allvarligt är det, är det rimligt att tala om en kris? Om det råder delade meningar även om diskussionen om partiernas samhällsställning varit omfattande under flera år. I litteraturen går det att utläsa en ja och nej sida. Till de skulle jag vilja lägga en nja sida.

Nej-sidan accepterar att en förändring sker men *vill inte hävda en kris*. Sin ståndpunkt belägger de med statistik som säger att det inte går att hitta någon generell och linjär minskning i partiidentifikationen i västdemokratierna, att ett minskat stöd för traditionella och uppkomst av nya partier inte är att betrakta som något drastiskt i ett längre tidsperspektiv samt att partierna visserligen har försvagats på vissa områden men stärkt sina maktpositioner på andra. Ett ökat partistöd för att kompensera för medlemsavgiftsbortfallet ses som ett tecken på att partierna fortfarande är kapabla att mobilisera där det behövs (Erlingsson m.fl. 2005: 15f, Widfeldt 1997:9).

¹⁹ Sammanfattningsvis kom studien fram till att med *medlemslösa partier* är det i huvudsak den sociala representationen vid kandidatrekrytering samt delar av det offentliga samtalet som blir lidande. Artikuleringen skulle däremot kunna skötas via massmedia. Därtill bedömdes intresseaggregering och agerandet på den parlamentariska arenan kunna fungera bättre utan att behöva ta hänsyn till medlemmarnas åsikter. Inte heller den aktiverande funktionen skulle drabbas speciellt hårt om medlemmarna försvann helt eftersom partierna redan idag aktiverar så få människor. Ett *partilöst samhälle* bedöms däremot innebära problem både för aggregering, kanalisering och rekrytering (Pettersson m.fl. 2000:116).

Ja-sidan, de som menar att det *visst går att tala om en kris* menar att partierna inte kan fullgöra sina tänkta funktioner. Sina resonemang bygger de på statistik om sviktande medlemsiffror och medlemsaktivitet, ökat toppstyre inom partierna, minskad partiidentifikation och tilltro till politiska institutioner, ökad väljarrörlighet samt ett ökat stöd för nya partier och icke-partipolitiska organisationer (Widfeldt 1997, Teorell 1998). Driven till sin spets gick argumentationen inom forskningen stundtals så långt att partiernas död förutspåddes om medlemsutvecklingen skulle fortsätta som den hittills hade gjort (Pettersson m.fl. 2000). Även om ett sådant förhållningssätt måste anses övergivet numera är ja-sidan ense om förutsättningarna för partierna har ändrats radikalt. Däremot varierar uppfattningarna om vad som är i kris. För att strukturera forskningsdebatten kring partikrisen har statsvetarprofessorn Hans Daalder identifierat fyra förhållningslinjer:²⁰ *De som anser att partier är skadliga för samhället och därför saknar legitimitet, de som inte förnekar partier som fenomen men anser att vissa partier är bättre rustade för framtiden än andra, de som anser att vissa partisystem är bättre än andra samt de som anser att partier är något som tillhör det förflutna och bör ses som något tillfälligt ur ett längre tidsperspektiv* (Daalder 1992).

Det går att göra en snävare och en vidare tolkning av vad krisen konkret handlar om (Gilljam & Möller 1996:162). Den snävare handlar om att det är *de etablerade partiernas kris*. I en klassisk text förnekar Richard Katz & Peter Mair (1995) att partier som fenomen skulle vara i kris. Istället menar de att det där masspartierna som är i kris och bör betraktas som en passerande fas i en pågående partiförändringsprocess. Vidare menar man att krisdebattens misstag är att ta avstamp i masspartimodellen och enbart betrakta situationen utifrån ett folkrörelseideal (Katz & Mair 1995). I anslutning till ett sådant resonemang menar andra att partierna visserligen står inför en rad utmaningar men har visat prov på stor anpassningsförmåga under åren och inte kommer att försvinna i första taget (Erlingsson m.fl. 2005:208).

Enligt ett vidare synsätt är det, *det existerande politiska systemet* som har bekymmer. En studie av de norska och svenska partisystemen konstaterar att skifte av konfliktstrukturer gör att den gamla fempartimodellen gått i graven och bör betraktas som en period i utvecklingen av den representativa demokratin (Demker & Svåsand 2005:386f).²¹ Liknande tankar uttrycks i en svensk kartläggning av partiernas tillstånd som konstaterar att en individcentrerad demokratimodell håller på att ersätta en kollektivistisk. Samtidigt ifrågasätter man det rimliga i *”förvänta sig att politiska strukturer med rötter i en preindustriell era skall kunna fungera i dagens postindustriella samhälle”* (Gilljam & Möller 1996:162). Dock delas uppfattningen att det finns en fortsättning för partierna.

Andra menar att det är en viss form av representativ demokrati – *Partidemokratin*, som är i förändring, inte den representativa demokratin som sådan eller demokratin i stort.²² Med anledning av masspartiernas försvagning hävdas att en ny form av representativ demokrati – *Publikdemokrati* är på framväxt där medborgarna spelar en mer passiv, betraktande och ställningstagande roll. I publikdemokratin är partifunktionärernas och partiarbetarnas tid över till förmån för entreprenörspolitiken med en egen agenda. Valens centrala funktion består men människor uppges snarare röstar efter sakinnehåll än efter social och kulturell identitet och efter politikerpersonlighet än partiprogram. Därtill uppges massmedia har en central roll och vad som

²⁰ Min översättning. I sitt original heter argumenten i tur och ordning: *The denial of party argument, The selective rejection of party argument, The selective rejection of party system argument* samt *The redundancy of party argument* (Daalder 1992).

²¹ Med beteckningen fempartimodell avses ett partisystem med ett dominerande socialdemokratiskt parti, ett mindre socialistiskt parti till vänster om det socialdemokratiska, ett liberalt och ett jordbruksparti placerat centralt i partisystemet samt ett konservativt parti på högerkanten (Demker & Svåsand 2005:11).

²² Bernard Manin gör oss i sammanhanget uppmärksamma på att ett representativt styrelseskick uppkommer i flera former: Parlamentsdemokrati, Partidemokrati och Publikdemokrati. Den första avser perioden fram till mitten av 1800-talet, den mittersta avser åren 1850 fram till idag och uppkom i samband med masspartiernas framväxt under den industriella revolutionen, medan den sistnämnda handlar om nutida tendenser och kanske framförallt om utsikter för framtiden. Manins största poäng är dock att peka på skillnaden styrelseskick där han ifrågasätter den gängse uppfattningen att representativ demokrati utgör ett i raden av olika former av demokratiska styrelseformer. Fel säger Manin, representativa demokratier utgör ett fundamentalt annorlunda och mer eliüstiskt styrelseskick än det atenska direktdemokratiska idealet (för ett mer utvecklat resonemang se Manin 2002).

står på spel i varje val vara avgörande för röstbeslut (Manin 2002:236ff). I sammanhanget kan nämnas en nyligen gjord undersökning bland svenska riksdagsledamöter som tycker sig kunna se tendenser som indikerar framväxten av just en karriärsentreprenör (Ahlbäck Öberg m.fl. 2007).

Till nej- och ja-sidan skulle jag vilja lägga en nja-sida. De som ser partiernas problem, varnar för en utveckling i fortsatt riktning men som inte vill slå på stora trumman än. Hit hör exempelvis en studie av de brittiska partierna som menar att det visserligen finns obekväma tecken i form av sjunkande medlemsiffror och partiidentifikation, men inga entydiga bevis på en existerande kris. Koncentrera vi oss på Sverige menar en studie om partiernas länkfunktioner att det visserligen skett en medlems- och aktivitetsminskning men att det inte nått kritiska nivåer än så länge och att studiens resultat snarare bör ses som varningstecken än larmklockor. Dock menar författaren att en fortsatt utveckling i samma riktning skulle kunna motivera att börja tala i termer av partikris (Widfeldt 1997:239:ff).²³

Hur förklaras då den förändring som ändock observerats? En vanlig etikettering när forskningen letar orsaker till parti- och partisystemförändring är att skilja på aktörs- och strukturellerade förklaringar. Aktörsperspektivet menar att det är partierna som ändrat sig och gjort sig oberoende av sina medlemmar.²⁴ Vissa menar att det går att hitta förklaringar hos både partierna och medborgarna (Gilljam & Möller 1996:162, Pettersson m.fl. 2000:87) medan anhängare av strukturella orsaker att det är det omgivande samhället som förändrat sig vilket föranleder en partianpassning (se Erlingsson m.fl. 2005 för ett mer utvecklat resonemang). I sammanhanget uppmärksammas partiernas ökade användning av massmedia för att kommunicera sitt budskap samt olika teorier om hur man med hjälp av information och kommunikation inriktar sig på de målgrupper man önskar rekrytera (Eriksson 1998), anpassar, når fram och gör sitt budskap begripligt för mottagaren (Fiske 1990). Vissa forskare vill förklara partiernas medlemstapp med ”post-materialistiska” värderingsmönster bland medborgarna med ett större inslag av individualism, självförverkligande och ifrågasättande av auktoriteter (Inglehart & Catterberg 2002). De traditionella partierna uppges därför tappa medlemmar eftersom de mobiliserar kring kollektivistiska värden. Anknypande tankar återfinns i en nyutkommen bok som uppmärksammar informationssamhället. Författarna konstaterar att svensk politik ömsar skinn och att det behövs mobiliseras kring nya skiljelinjer (Bjereld & Demker 2008). Den ökade passiviteten förklaras av somliga med en känsla av vanmakt, liknöjdhet, ointresse och apati som får medborgarna att vända politiken ryggen. Särskilt uppmärksammas kategorin ”*bälsan tiger still*” som är nöjda med sin egen situation, har ett grundläggande förtroende för de styrande och inte känner något behov av att engagera sig för att förändra. (Möller 1999a:147ff). Samtidigt poängteras att passivitet inte behöver vara detsamma som ointresse för politik. Att vara en *åskådardemokrat* innebär att uppvisa en potential till deltagande genom att vara både politiskt intresserad och politiskt kunnig. Dock väljer man att begränsar det egna deltagandet till att följa med i politiken, diskutera med sin omgivning samt gå och rösta (Almond & Verba 1963 citerade i Möller 1999a:141ff). Även politikermisstro, skepsis, aversion och ifrågasättande och en känsla av att politik är meningslöst kan förklara ett minskat medborgerligt deltagande där ”de mångas ointresse” kan utgöra ett stort hot emot demokratin på sikt (Möller 2000:187ff).

²³ I sin avhandling visar Widfeldt de svenska partiernas medlemsiffror mellan åren 1960-1994 men vidare studier (Demker & Svåsand 2005) som redovisar sammanställningar av medlemsiffror fram till år 2004 visar att partierna fortsätter att tappa medlemmar.

²⁴ Med anledning av den negativa utveckling som skett i medlemsantalen sedan 1960-talet menar forskningen att partierna har bytt strategier och förvandlats från *masspartier* (med höga medlemstal, ideologiskt präglade, företräder vissa samhällsgrupper) till en rad olika partityper som kallas såväl *catch all-partier* (mindre ideologiskt trogna, siktar in sig på breda väljargrupper) som *kartellpartier* (knutit nära band till staten), *kaderpartier* (få medlemmar, många väljare, liten men stark ledning), *professionellt elektorala partier* (partiorganisationen har ett egenvärde, i första hand inriktade på att behålla makten), *väljarpartier* (väljarmaximerande, partiledningen har stor makt) och/eller *medial kampanjpartier* (Gidlund & Möller 1999, Gilljam & Möller 1996, Erlingsson m.fl. 2005:196ff).

2.3 Forskning om partimedlemskap

Som noterat finns mycket skrivet om partiernas tillstånd och vilka konsekvenser det kan tänkas få. Men vad vet vi då om medborgarna i samband med partiengagemang?

Vi har en omfattande kunskap om medborgarattityder kring partier, samhällsinstitutioner, politiskt intresse och förtroende (se exempelvis Holmberg & Weibull 2008a). Därtill tittar två svenska befolkningsstudier lite närmre på vilka som gör frivilliginsatser i samhället och vad de gör (Svedberg m.fl. 2005) samt vilka som väljer att helt stå utanför föreningslivet (Olsson 2007). Vi vet därtill att andra former av politiskt engagemang än just partipolitiskt har ökat sedan 1960-talet (Holmberg 2000:9) alltmedan partierna har tappat medlemmar under samma tidsperiod samt att mötesaktiviteten bland dem som är medlemmar har minskat (SOU 1999:130). Utöver en påtaglig medlemsminskning har forskningen även kunnat konstatera att människor inte längre ser partimedlemskap som något självklart utan snarare en aktivitet bland många andra och något som kan väljas bort om det inte motsvarar förväntningarna (Erlingsson m.fl. 2005). Det är i första hand de passiva medlemmarna som lämnat partierna. Därtill förefaller kvinnor och män ha lämnat i lika stor utsträckning medan medlemstalen har sjunkit mest bland de lågutbildade (Pettersson m.fl. 2000:69ff). Vi vet därtill att samtliga partier utom vänsterpartiet har tilltagande svårigheter att rekrytera till förtroendeuppdrag under 1990-talet. Problemen uppges ha ökat i så gott som samtliga samhällsgrupper (SOU 2001:48). Svårast att rekrytera är åldersgruppen 25-40, kvinnor, invandrare och människor som bor på landsbygden (Gidlund & Möller 1999:34f). En norsk studie visar att det är anknytning till partiets ideologi (oavsett parti), sakfrågeengagemang, samt en vilja att visa sitt stöd för partiet som är de vanligaste orsakerna till att bli medlem i ett parti (Bäck m.fl. 2005:358). Därtill visar en studie av svenska medborgare att det krävs selektiva incitament för att gå med i partier, vilket innebär motiveringar som refererar till individen själv (Bäck m.fl. 2006). Däremot är det besvikelse kring partiarbete, besvikelse kring möjligheten till inflytande genom partier och partiernas bristande förmåga att rekrytera rätt personer till förtroendeuppdrag som är bidragande orsaker till att människor lämnar partier (Pettersson m.fl. 2000:70ff).

Därtill visar färsk forskning att vi bör tala om en jourhavande framför en apatisk eller ständigt aktiv medborgare för att få en mer rättvisande bild av dagens samhällsengagemang. Den jourhavande medborgaren ligger i stand-by-läge så länge allt fungerar men är beredd att gripa in och förvandla det latent engagemanget till ett manifest om det skulle behövas (Amnå 2008).

Kunskapen om varför medborgare med ett politiskt intresse väljer att inte gå med i partier är däremot bristfällig. Det har gjorts studier av partiföreträdares uppfattningar kring partikrisen och av medlemsminskningen (Gidlund & Möller 1999) samt, såvitt jag har kunnat hitta - en studie om partiföreträdares funderingar kring tänkbara orsaker till medlemsavhopp (Se Möller 1999b för utförligare resonemang). Studier av medborgarnas egna utsagor lyser däremot med sin frånvaro.

Efter teorigenomgången kan vi konstatera att det råder en enighet i sak; partierna tappar medlemmar. Däremot råder oenighet om det innebär en kris för partierna en viss typ av representation eller demokratin i sin helhet. Oavsett vad som är i kris och kan vi konstatera att det förefaller svårt att från såväl forsknings- som medborgarhåll tänka sig en demokrati utan partier eller partier utan medlemmar. Av den anledningen är det därför intressant att gå vidare och undersöka om den potential många hoppas på finns. Som vi noterat finns det brister i det empiriska underlaget hos forskningen på området. Givet att vi inte känner till hur de som inte är med i partier själva motiverar sitt val blir konsekvensen att resonemangen kring partiernas förändrade situation flyttas upp på en högre nivå. I min undersökning vill jag därför komplettera diskussionen om framtiden för partierna, partidemokratin, den representativa demokratin eller demokratin i sin helhet med ett medborgarperspektiv.

3. Metodologiska överväganden

3.1 Ett kvalitativt tillvägagångssätt

Genom att lyssna på de ”närmast berörda” – de objektivt sett presumtiva medlemmarna som trots ett intresse för politik har valt att inte vara med i något politiskt parti, vill jag ge en mer utförlig bild av partiernas minskade medlemsantal än vad som hittills framkommer i forskningen. Att det råder brister i forskningen kring partimedlemskap gör det även svårt att på förhand formulera kriterier för vad som utgör en potential till partiengagemang. Därför har jag valt en kvalitativ utformning av min studie för att utifrån människors egna tankar få en bild av hur de själva resonerar. Jag kommer löpande i analysen att utifrån respondenternas uppfattningar diskutera och tolka huruvida det förefaller finnas en potential. För att ha någonting att vägeldas av under analysstadiet har jag dock försökt att få en känsla för om det verkar finnas en ambition, strävan eller vilja att gå med i partier eller om personen ger uttryck för att kunna se ett partiengagemang framför sig. Man skulle även kunna tolka frånvaro av ovilja gentemot ett framtida partimedlemskap som potential. Eftersom jag jobbar med ett strategiskt urval av ett fåtal personer kommer jag inte att i slutet av uppsatsen kunna säga vilka kriterier som bör vara uppfyllda för en potential till engagemang. Däremot kommer jag kunna bidra med hypotesgenererande underlag kring förutsättningar för partimedlemskap samt göra det möjligt att ge en indikation på hur djupgående klyftan mellan partier och medborgare är.

3.1.2 Samtalsintervjuer som metod

För att få möjligheten att lyssna till de potentiella medlemmarnas egna tankar, fånga upp trådar och ställa följdfrågor, gå på djupet och möjliggöra utvecklade resonemang har jag valt att göra semistrukturerade samtalsintervjuer. Det finns två olika typer av samtalsintervjuer; respondent eller informant beroende på vilken typ av information man vill komma åt. De potentiella medlemmarna är respondenter eftersom det är deras tankar kring partier och partimedlemskap som är av intresse, inte personerna i sig (Esaïsson m.fl. 2007, Kvale 1997, McCracken 1988). Detta gör också att det går att ersätta en eller flera personer om de skulle få förhinder eller ångra sig. Däremot är det viktigt att tänka på att hela tiden matcha urvalskriterierna eftersom det är genom dem det är möjligt täcka in olika förhållningssätt. Då jag jobbar med få fall och men vill kunna fånga in så många olika sätt att tänka som möjligt möjliggöra har jag valt att göra ett strategiskt urval med maximal variation. Genom att arbeta kvalitativt missar jag samtidigt de många fördelar storskaliga undersökningar ger. Med ett kvalitativt tillvägagångssätt kommer jag inte att kunna uttala mig om hur vanligt förekommande ett visst sätt att tänka är eller hur många som tycker en viss sak och på så sätt fastställa kvantitativa skillnader.²⁵ För att det skall vara möjligt krävs ett större statistiskt och representativt urval i exempelvis enkätformat. Däremot kan de synsätt som framkommer i mina intervjuer användas som underlag för att utforma frågor till kvantitativa undersökningar av presumtiva medlemmar. Det går visserligen alldeles utmärkt att ställa öppna frågor även i enkätundersökningar men däremot finns inte den möjligheten att följa upp för att utveckla resonemang som samtalssituationen inbjuder till.

²⁵Antropologen Grant Mc Cracken illustrerar skillnaden mellan den kvantitativa och kvalitativa metoden på ett belysande sätt när han säger att ett kvalitativt tillvägagångssätt ”offers an opportunity to glimpse the complicated character, organization and logic of culture. How widely what is discovered exists in the rest of the world cannot be decided by qualitative methods, but only by quantitative ones” (McCracken 1988:17)

3.2 Avgränsningar

3.2.1 Sverige som fall

Det svenska partisystemet har länge betraktats som ett av de mest stabila i Europa (Manin 2002:225ff, Widfeldt 1997:21f). Forskningen har vid återkommande tillfällen slagit fast att Sverige är just en partidemokrati (Holmberg 2000:3f, Erlingsson m.fl. 2005:9). Men i likhet med övriga västdemokratier har stabilitet ersatts av förändring de senaste årtiondena, för trots att Sverige länge sågs som ett undantag i jämförelse med övriga europeiska länder började medlemstalen vika nedåt även här till sist. I gengäld har utvecklingen gått relativt snabbt då den väl kom igång i mitten av 1980-talet (Petersson m.fl. 2000:65ff). Sammantaget gör utvecklingen Sverige till ett lämpligt och intressant fall att studera vidare. Lämpligt då det utgör ett belysande exempel på ett i raden av länder som på bara några årtionden förvandlats från partidemokrati till någonting annat, ännu oklart vad. Vi kan med andra ord lika gärna göra en studie av Sverige som något annat västeuropeiskt land. Att utvecklingen i Sverige gått förhållandevis snabbt i jämförelse med övriga länder gör Sverige extra intressant eftersom det ”partikapital” som byggts upp under långt tid visat sig möjligt att rasera på kort tid. Trots medlemsrasen är dock Sverige fortfarande starkt präglad av en positiv inställning till partier i sig (Holmberg 2003) och det är sällsynt att det framkommer seriösa alternativ till partier i den offentliga debatten. Människor i Sverige verkar alltså tänka på offentlig maktutövning i termer av partier även om man har en negativ inställning till att engagera sig i dagens traditionella partier för egen del. De tankesätt som framkommer bland politiskt intresserade svenskar bör därför även kunna säga någonting om tillståndet för det potentiella partiengagemanget även i andra länder med en liknande partitradition.

3.2.2 Den lokala nivån

Det är på lokal nivå rekryteringen av såväl medlemmar som förtroendeuppdrag, det praktiska arbetet liksom det dagliga mötet med presumtiva medlemmar sker (Gidlund & Möller 1999, SOU 2001:48, Bäck m.fl. 2005, Erlingsson 2008). Forskningen säger oss att de mönster av maktkoncentration, avsteg från det ideala masspartiet och svårigheter att kanalisera medborgarnas önskemål som partierna uppvisar på nationell nivå även förekommer lokalt. Man har även funnit resultat som visar att medborgarnas politikermisstro gärna riktas mot kommunpolitiker (Erlingsson 2008:9). Av det kan vi dra slutsatsen att det som finns i vår närhet berör. Hur den politiska närmiljön fungerar bör på så sätt även inverka på hur vi tänker kring politik, partiernas roll och ett representativt system även på ett högre plan vilket gör en lokal kontext lämplig att utforska. Jag har valt att göra en undersökning i Göteborg. För det första är det mest praktiskt då jag bor här och för det andra finns det ingen anledning för oss att tro att hur man resonerar i Göteborg skiljer sig åt ifrån övriga Sverige. Göteborg är Sveriges näst största stad vilket ger goda möjligheter att hitta personer som matchar mina urvalskriterier och därigenom kunna fånga in så många olika tankemönster som möjligt. Därtill är samtliga riksdagspartier representerade i Göteborgs kommunfullmäktige under mandatperioden 2006-2010.

3.2.3 Respondenterna

Alder: Respondenterna befinner i åldern 25 till 40 år eftersom det är här vi hittar den största medlemsbristen och passiviteten.²⁶ Visserligen har de traditionella partierna tappat medlemmar inom samtliga åldersgrupper men det är framförallt äldre som både är partimedlemmar och dessutom aktiva sådana (se exempelvis Petersson m.fl. 2000:65ff).²⁷

²⁶ Jag har eftersträvat att så långt det varit möjligt sprida åldersfördelningen bland mina respondenter även inom avgränsningen 25-40..

²⁷ Även ungdomsförbunden har tappat medlemmar men då jag fokuserar på moderpartierna har jag valt att intervjua människor över 25 år eftersom du vanligen är medlem i ett ungdomsförbund upp till 25 års ålder.

Politiskt intresserad: Jag har valt att koncentrera mig på de som av antingen sig själva eller andra uppfattas som politiskt intresserade eftersom det är i denna grupp potentiella medlemmar bör finnas – för att komma ifråga för ett politiskt engagemang kan man rimligen tänka sig att det krävs någon form av intresse. De tankesätt som framkommer bland den här typen av människor bör rimligtvis utgöra en god indikator på tillståndet för det potentiella partiengagemanget.²⁸

Ej medlem i politiskt parti: Huvudprincipen för urval av respondenter har varit att de skall vara *potentiella* medlemmar vilket i det här fallet innebär att de inte är nuvarande eller före detta medlemmar i något politiskt parti eller ungdomsförbund. Man hade givetvis kunnat tänka sig att även inkludera före detta partimedlemmar för att få höra deras orsaker till sitt avhopp och på så sätt få en bredare åsiktsbild kring uteblivet medlemskap. Att jag väljer att inte intervjua före detta medlemmar beror först och främst på att det med största sannolikhet inte är de partierna är mest angelägna om att locka. Rimligtvis inriktar sig partierna snarare på människor som inte tidigare varit medlemmar alls. Eftersom det är tankar, föreställningar och möjligen även förutfattade meningar kring partier och partiarbete jag vill komma åt har jag valt att koncentrera mig på de som haft så liten faktiskt kontakt med partier som möjligt. I denna grupp tänker jag mig att föreställningarna kring partier och partimedlemskap bör manifesteras med tydlighet.²⁹

3.3 Val av intervjupersoner

Inom den avgränsade gruppen har jag valt att göra mitt urval enligt princip om maximal variation med avseende på typ av engagemang, kön samt utbildning.

Organiserat engagemang Jag har tidigare påtalat brister i den empiriska forskningen kring varför människor inte är med i partier, därtill visar en genomgång av den forskning som gjorts kring medborgare i politiska sammanhang att man låter alternativorganiserade personer utgöra motsatsen till partiengagerad medan de som har ett politiskt intresse men inte är med i någon form av politisk organisation inte är med i urvalet.³⁰ Jag har därför valt att intervjua både de som är med i någon annan form av politisk organisation och de som inte är med i någon politiskt organisation alls (Se Appendix 1.2).³¹

Utbildning: Grad av utbildning klassas som en socioekonomisk resurs och en ofta använd variabel i deltagandesammanhang då tillgången till sådana resurser anses öka sannolikheten för deltagande (Bäck m.fl. 2006:55).³²

²⁸ Till skillnad från mina övriga urvalskriterier är ”politiskt intresse” inte helt oproblematiskt eftersom huruvida man själv eller någon annan är politiskt intresserad eller ej är ett synnerligen subjektivt mått. I det här fallet än mer subjektivt då jag frågat runt efter politiskt intresserade människor men utan att definiera vad ”politiskt intresserad” innebär. Det är intervjuobjektens egna definitioner och upplevelser som är det intressanta och centrala för att förstå deras handlingar och aktiviteter (Aspers 2007:133ff) så att inte på förhand avgöra vad som krävs för att vara politiskt intresserad var ett medvetet val från min sida. Samtidigt kan en icke-definition ha gjort att jag misstut intervjupersoner som inte uppfattas som politiskt intresserade av vare sig sin umgängeskrets eller sig själva trots att ett intresse finns. För att få en bild av hur respondenterna själva definierar ”politiskt intresse” som ligger bortom min förståelse bad jag därför respondenterna att i intervjusituationen reflektera kring sitt politiska intresse.

²⁹ Utträdare har därtill varit föremål för tidigare studier. Se Petterson m.fl. 2000:73 som visar att besvikelse kring partiarbete, inflytande genom partier och partiernas bristande förmåga att rekrytera rätt personer till förtroendeuppdrag är bidragande orsaker till att människor lämnar partier.

³⁰ Som exempel kan nämnas Gidlund och Möller (1999) som undersöker tankar kring engagemang och gör djupintervjuer med partipolitiskt aktiva och passiva samt personer med ett alternativt politiskt engagemang samt en studie av föreställningar kring politikermisstro (Möller 2000) intervjuar partiaktiva, partipassiva samt aktivister i alternativa sammanslutningar.

³¹ Inledningsvis var tanken att analysera oorganiserade och alternativorganiserade personer var för sig men då en första genomläsning av svaren visade att inga kvalitativa skillnader i förhållningssätt förekom mellan grupperna valde jag att slå samman dem och istället behandla typ av engagemang som en variationsvariabel bland övriga. Intressant att notera däremot är att det alltså inte verkar spela någon roll om du har erfarenhet av engagemang i någon frivilligorganisation eller inte för dina åsikter kring partier och partimedlemskap. Däremot föreligger det kvalitativ skillnad mellan att vara med i frivilligorganisation och att vara med i ett parti vilket vi får anledning att återkomma till i analysen av materialets gemensamma kvaliteter (se kapitel 4).

³² Värt att notera i sammanhanget är att det var betydligt svårare att få tag på ej högskoleutbildade personer än dem med högskoleutbildning även om jag i slutändan har intervjuat lika många ur varje kategori (se Appendix 1.2). Orsakerna kan man bara spekulera i – antingen var mitt nätverk för begränsat eller också var benägenheten att ställa upp för en intervju mindre hos dem utan högre utbildning. Möjligen kan min egen utbildningsinriktning ha haft en avskräckande effekt då jag hela tiden varit öppen med att intervjuerna var till min masteruppsats i statsvetenskap.

Kön: Forskningen har visat att kön spelar roll för såväl resonemang och prioriteringar i politiska frågor som sannolikheten att delta där partiaktivitet specifikt nämns som en form av deltagande där män är mer aktiva än kvinnan. Denna skillnad finns inte i samma utsträckning när det gäller andra deltagandeformer (se exempelvis Oskarson & Wängnerud 1995 samt Wängnerud 2006). Med andra ord kan kön tänkas spela roll för hur människor resonerar även kring partimedlemskap. Kvinnor och män uppges dock ha lämnat partierna i lika stor utsträckning (se exempelvis Petersson 2000:65ff).

3.4 Intervjuerna

3.4.1 Kontakt med intervjupersoner

Eftersom det inte är alldeles självklart hur man får tag på politiskt intresserade icke partiaktiva människor som dessutom skall passa in på mina ytterligare urvalskriterier valde jag att arbeta enligt snöbollsmetoden. Teoretiskt sett går det ut på att med hjälp av några nyckelpersoner hitta fler (Esaiasson m.fl. 2007:291). Konkret har det inneburit att jag med hjälp av min bekantskapskrets samt nätverkscommunityn Facebook sökt efter politiskt intresserade människor som kunde tänka sig att ställa upp på en intervju. När jag fick tag på några intervjupersoner jobbade jag mig sedan vidare med hjälp av dem för att hitta ytterligare personer som passade in på mina urvalskriterier (se Appendix för Facebook-inbjudan, egenskapsrymd samt variationsförteckning). Hur många personer man skall intervjua totalt är inte självklart. Litteraturen talar om allt ifrån 8 till 30 personer per kategori man vill kunna uttala sig om (Kvale 1997, Eneroth 1984, McCracken 1988), vilket i mitt fall är politiskt intresserade människor utan partimedlemskap. Allra viktigast dock och som litteraturen noga påpekar: det finns inget "rätt antal". Det viktigaste är istället att man givet sitt urval tycker sig ha fångat in samtliga förhållningssätt. Därmed skall du också utifrån ditt material, givet ditt urval, kunna presentera åsikter som även bör gälla fler än just de du har intervjuat. Att avgöra när mättnad infinner sig är ett svårt moment och man får helt enkelt börja intervjua och fylla på sitt egenskapschema (se Appendix 1.2) och bedöma efter resans gång när det är dags att sluta. I mitt fall var det efter 18 intervjuer. Eftersom jag inte på förhand visste hur många intervjuer det skulle bli hade jag beredskap för att göra ytterligare. Då samma åsikter började komma igen intervjuade jag ytterligare två personer med så skilda egenskaper som möjligt, men då inga nya motiveringar kring varför de inte är med i partier framkom valde jag att avsluta. Med det är det inte sagt att jag kan garantera att det inte finns andra tankar kring partimedlemskap, men de förhållningssätt som framkommit i min undersökning är åtminstone de som existerar bland politiskt intresserade medborgare i åldern 25-40 år.

3.4.2 Intervjuguiden

Jag har valt en semistrukturerad utformning min intervjuguide för att ha möjlighet att ställa båda tematiska frågor där intervjupersonen kan reflektera mer fritt och sedan kunna följa upp med något mer specifika och i förväg utformade frågor för mer utvecklade svar. Då forskningen kring potentiellt partiengagemang är bristfällig har jag valt att i huvudsak arbeta induktivt med ett öppet tillvägagångssätt för att få en första fingervisning av vilka förhållningssätt kring avsaknad av partiengagemang som förekommer bland medborgarna. Helt fri ifrån forskningen står jag dock inte eftersom jag låtit den litteratur som finns kring samhällsengagemang och politisk

Eller också gjorde problematiken kring subjektiva bedömningar sig påmind även här (se not 6). Kanske var det en kombination av båda. Att så skulle kunna vara fallet får vi en misstanke om med hjälp av följande citat från IP14. "Ja, jag vet inte om jag är rätt person för det här, det kanske finns någon bättre du kan prata med. Ja menar jag är inte så insatt. Jag har ju tidning och så och skänker pengar och diskuterar mycket men ... (---) Det blir för mycket eftersom jag saknar basen liksom ässå vet jag att om jag ska ge mig in i det och kunna stå för det så måste jag beta av ganska mycket det är en ganska stor kunskapsjakt för att jag ska kunna gå med (---) men jag vill inte gå någon kurs eftersom jag har så lite bakgrunds kunskap så då kan jag inte ifrågasätta informationen".

kommunikation vägleda mig i val av teman i intervjuguiden. Det inledande temat *Tankar kring politiskt intresse och sambandskrafter* syftar till att öppna upp för alternativa sätt att tänka kring partier och är inte styrt av litteraturen. Tema två handlar om *Inställning till engagemang och engagemangsformer* och undersöker kanalisering, engagemang i personens omgivning, tankar kring röstning, nuvarande, alternativa och potentiella engagemangsformer samt förutsättningar för ett latent engagemang. Det avslutande avsnittet om *Tankar kring partier* berör personens föreställningar om partier, partiengagemang och partifunktioner specifikt. Frågorna handlar även om uppfattningar kring partiets synlighet, det egna såväl som andras val att avstå partimedlemskap samt huruvida det föreligger en skillnad mellan partiorganisering och medlemskap i andra typer av frivilligorganisationer. Jag valde medvetet att lägga partitemat sist för att skapa utrymme för andra typer av svar kring engagemang att komma fram än just negativa tankarna om partier. Eftersom personerna redan från början visste att intervjuerna skulle handla om motiveringar till att avstå från partimedlemskap hade det varit lätt att intervjun hade fått en både styrd och begränsad utformning om jag valt att inleda med att fråga om just detta.³³ Risken hade varit att intervjun hade upplevts som styrd och enkelspårig då resten av svaren riskerar att färgas av partitankarna och på så sätt hindra alternativa tankesätt från att komma fram. Genom att först inleda med ett mer allmänt resonemang om personens politiska vardag och sedan uppmuntra till reflektion kring andra former av organisering innan de "egentliga" frågorna kom känner jag att jag fick en rättvisare intervjusituation.³⁴

3.4.3 Intervjusituationen

Oavsett val av undersökningsdesign är validitet och reliabilitet två återkommande begrepp. Kort och gott handlar det om att se till att man gjort en studie som undersöker det du avser att undersöka (validitet) på ett tillförlitligt sätt (reliabilitet) så att svaret på din forskningsfråga blir trovärdigt. Trots att metodlitteraturen på området växer är ett kvalitativt tillvägagångssätt i allmänhet och samtalsintervjuer i synnerhet till stor del ett hantverk utan standardiserade procedurer. Många metodologiska frågor måste lösas under arbetets gång vilket lägger ett stort ansvar på intervjuforskarens kunnande, färdighet och skicklighet (Kvale 1997:19ff). I samband med all samhällsvetenskaplig forskning betonas även vikten av att ta hänsyn till de etiska aspekterna (Se exempelvis Trost 2005:103ff).³⁵

Intervjuerna utfördes från februari till maj och är 18 till antalet.³⁶ I de flesta fall har vi antingen träffats på personens arbetsplats eller hörts på telefon. I två fall träffades vi på café, i ett fall hemma hos respondenten och i ett fall i ett konferensrum på min arbetsplats. Det har varit intervjupersonen själv som har fått avgöra vart intervjun skall äga rum för att det dels skall vara praktiskt möjligt för dem att ställa upp men även för att han eller hon skulle känna sig så bekväm som möjligt.³⁷ Detta då det trots allt är ofrånkomligt att de som blir intervjuade hamnar i

³³ Det råder delade meningar om hur mycket man skall informera om innan själva intervjun och hur formell man skall vara i form av påskrivna dokument om "informerat samtycke" (se exempelvis Kvale 1997:106ff samt Trost 2005:103ff). Jag valde att endast berätta att intervjuerna skulle handla om politiskt intresse, engagemang, partier samt varför personen valt att inte vara med i ett politiskt parti. Jag frågade även om det gick bra att jag spelade in intervjun men utlovade samtidigt anonymitet. Ingen av respondenterna valde att avstå från intervjun på grund av detta eller hade några andra invändningar.

³⁴ Givetvis har ordningen på frågorna samt lämpliga följdfrågor varierat från intervju till intervju beroende på hur personen har svarat men samtliga teman har berörts i alla intervjuerna. Som framgår av intervjuguiden (se Appendix 2) har jag i stort sett ställt samma frågor till alla intervjupersoner utom i samband med tema två *Inställning till engagemang* där de med medlemskap i någon frivilligorganisation fick svara på frågor kring sitt nuvarande engagemang (se fråga 2c) medan oorganiserade personer fick svara på frågor om ett hypotetiskt medlemskap (se fråga 2d).

³⁵ Forskningsrådet ställer upp fyra principer som bör uppmärksammas: Informationskravet - *Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppdragets syfte*, Samtyckeskravet - *Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan*, Konfidentialitetskravet - *Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem* samt Nyttjandekravet - *Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål* (Vetenskapsrådet 2002)

³⁶ Därutöver gjordes två provintervjuer samt två intervjuer för att blir lite mer säkert på att den teoretiska mättnaden var nådd. Platsen för intervjuerna har varierat (se appendix 1.2).

³⁷ I samband med frågeundersökningar reflekterar metodlitteraturen kring huruvida olika insamlingsmetoder ger olika resultat. Slutsatsen blir att det finns lite forskning på området men att man kunnat visa att människor uppger en högre frekvens av både politisk aktivitet och en högre grad av intresse och engagemang om de intervjuas via telefon än i ett personligt möte eftersom man är mer anonym i telefon (Esaiasson m.fl. 2007:263). Även om resultatet avser kvantitativa undersökningar är det rimligt att tro att detsamma gäller även vid längre samtalsintervjuer

beroendeställning då jag dels frågar om personliga åsikter och dessutom känner till frågorna på förhand.³⁸ Intervjuerna tog mellan 25 och 65 minuter och efter respondenternas samtycke spelats in och därefter skrivits ut. Jag gjorde kortfattade stödanteckningar under intervjuens gång men framförallt direkt efteråt för att summera mina intryck. För att garantera den anonymitet jag lovade mina intervjupersoner då jag poängterade att det var deras åsikter jag var intresserad av, inte de personligen har jag plockat bort namn på personer, släktrationer, platser och frivilligorganisationer. Jag har däremot behållit partinamn eftersom det är någonting som inte kan sammankopplas med en speciell person då samtliga intervjupersoner saknar partimedlemskap. Jag har däremot korrigerat eventuellt talspråk till skriftspråk samt plockat bort upprepade ord för att göra texten mindre personligt identifierbar. Dock utan att förståelsen av citaten gått förlorad.³⁹

3.5 Analys

För att ge en rättvisande och heltäckande bild av intervjuvären bestämde jag mig en bit i analysen för att visa på både gemensamma kvaliteter och variationer i materialet. Analysen av intervjumaterialet är därför bearbetat enligt både väsens- och kartläggningsmetoden.

Det är inte enbart i samband med intervjusituationen forskarens egna bedömningar är centrala. Analys av materialet är i allra högsta grad tolkningsmoment. En utgångspunkt har hela tiden varit att fokusera på det som faktiskt sägs i citatet, det manifesta, även om det är lätt att börja läsa mellan raderna. I de fall av tveksamhet kring om jag befinner mig på en faktisk eller tolkande nivå har jag uttryckligen i texten skrivit ”*jag tolkar det här som att ...*”.

I analysens första steg lämnade jag de enskilda intervjuerna för att istället fokusera på kärnan, de gemensamma nämnare som framkom i intervjuvären för att på så sätt fånga materialets ”väsen” (Eneroth 1984:157, Alvesson & Sköldbäck 2008:167) i en eller flera typer. En väsenstyp består av en gemensam kombination av kvaliteter som kännetecknar de respondenter som ingår i typen.⁴⁰ Konkret har det inneburit att jag läst igenom samtliga intervjuutskrift för att få en känsla för hela materialet och sedan klippt isär dem citat för citat och sorterat de i kategorier som visar på gemensamma förhållningssätt. Totalt framkom två centrala kvaliteter hos icke partiaktiva politiskt intresserade medborgare: *Stöd för partier som fenomen och dess funktion i demokratin* samt *Diskrepans mellan röstning och medlemskap*. Väsenstyperna redovisas i sin helhet i kapitel 4.

Även analysens nästa steg, kartläggningen syftar till att ”fixera” det bestående hos respondenterna men till skillnad från väsensmetoden som letar efter det kännetecknande vill kartläggningen göra en så fullständig redogörelse som möjligt av samtliga aspekter kring det man vill undersöka, det vill säga varför politiskt intresserade människor inte är med i partier. I den här analyseringsfasen gick jag därför över till att besvara uppsatsens frågeställning genom att återvända till citaten men nu för att enbart kartlägga aspekter av motiveringar till avsaknad av partimedlemskap. Jag läste

eftersom ett möte öga mot öga kan upplevas som mer ”utfrågande” än ett telefonsamtal. Det här är däremot ingenting jag märkte av under mina intervjuer. Om det berodde på personerna i sig, att de inte upplevde ämnet som speciellt känsligt eller en kombination av dem båda kan jag omöjligt uttala mig om men klart är dock jag upplevde att mina intervjupersoner var lika avslappnade oavsett intervjuform. I de fall de tvekade eller uttryckte en osäkerhet i sina tankar var det ingenting som jag kopplade samman med om vi pratade i telefon eller träffades personligen. Förhoppningsvis underlättades situationen av att de fått bestämma själva hur de skulle bli intervjuade.

³⁸ Den mellanmänniska relationen i samband med samtalsintervjuer behandlas i många metodböcker. Lika många är tipsen om hur man som intervjuare skall förhålla sig till situationen. Eftersom en intervju handlar om ett möte mellan två människor menar jag att det är svårt att sätta upp regler för hur samtalet kommer att utveckla sig. Däremot kan man ta fasta på de generella rekommendationer litteraturen ger om att vara medveten om att det existerar ett beroendeförhållande, att intervjuare och intervjuperson intar olika sociala roller och att vara förberedd på att den du intervjuar kan reagera på ett sätt som du inte väntat dig (för utförligare resonemang se exempelvis Eneroth 1984, Mc Cracken 1988, Kvale 1997, Aspens 2007 samt Trost 2005). En bok som jag har varit hjälpt av under hela mitt intervjuarbete och varmt kan rekommendera är ”*Intervjuteknik*” av Björn Häger (2007).

³⁹ I samband med avidentifiering av sitt insamlade material anses den kvalitativa forskningen speciellt utsatt då den rör sig i begränsade miljöer med få fall och är ute efter att fånga det personligt färgade. Det intressanta blir då hur man lyckas fånga det unika i sammanhanget trots nödvändiga avkodningar (se exempelvis Trost 2005 samt Aspens 2007).

⁴⁰ Idealtypsmetoden syftar även den till att fixera det typiska hos en företeelse (Eneroth 1984:143) men till skillnad från idealtyper finns det inget krav på att olika väsenstyper behöver vara ömsesidigt uteslutande (Esaiaasson m.fl. 2007:308).

återigen igenom citaten och sorterade ut de som handlade om tankar kring partimedlemskap. Därefter började jag att systematiskt dela upp dem i olika grupper utifrån förhållningssätt. Tillslut fick jag ett ”träd” av citat på olika analytiska nivåer.⁴¹ Jag kommer att redogöra för vad som skiljer de olika kategorierna och dimensionerna åt i kapitel 5. Intervjupersonerna (IP) återges i resultatredovisningskapitlet i form av kodnummer enligt följande: IP1, IP2 ... IP18.⁴² I de fall jag har ställt uppföljnings- eller följlfrågor refereras jag som I (intervjuare).

4. Gemensamma kvaliteter

Analysens första steg, väsenstyperna, visar på framträdande och gemensamma förhållningssätt bland respondenterna som sätter in tankarna kring avsaknad av partimedlemskap i ett större sammanhang och ger en större förståelse för resonemangen i sin helhet. Totalt framkom två centrala kvaliteter hos icke partiaktiva som redovisas nedan i tur och ordning:

- **Stöd för partier som fenomen och dess funktion i demokratin**

Jag vill poängtera att *samtliga* intervjupersoner uttrycker sitt stöd för partier i sig. Även om känslorna varierar när jag ber dem berätta hur de känner inför ordet politiskt parti svarar man ändå entydigt ja på frågan: *behövs partier?* Varför och på vilket sätt skiljer sig däremot åt. Att partier har någon form av sammanjämkande funktion ligger dock nära till hands för respondenterna att ange vilket följande citat visar på:

Demokratin funkar ju inte om vi inte har partier. Vi måste ha paketlösningar och tillräckligt många paket att välja emellan tycker jag (IP3)

Personen funderar sedan vidare kring sin egen situation och tillskriver partierna en maktroll och konstaterar samtidigt konsekvenser av att inte vara med i ett parti:

Och det har jag väl kanske också tänkt att ... för det kan jag också tycka att jag har fått insikt om under de här åren som jag inte tänkt på tidigare att det är ju trots att genom de här lite mer officiella kanalerna som man har en chans att påverka (IP3)

Även de som inte har funderat så mycket på det, känner likgiltighet när partier kommer på tal och som förutom att rösta väljer alternativa påverkanskanaler, hittar ändå demokratiska argument för partier som sådana. IP9 tillskriver partierna en speglade funktion:

... det är nog det sättet som är mest demokratiskt. Du måste ha någon slags spegling av folkopinionen.

Samtidigt uttrycker personen därefter en ambivalent inställning genom att önska ett större personinslag i politiken samtidigt som partiernas hänsyn till helheten betonas:

Men jag tycker ju egentligen att det hade varit bättre att välja enskilda individer men för att inte fokus skall hamna på fel saker tror jag att partier behövs.

Även de mest skeptiska personerna som uttrycker både negativa känslor och rysningar när de tänker på partier och partipolitik försonas ändå med tanken på att partier, i brist på bättre alternativ, fyller en funktion här och nu:

⁴¹ Jag har här tagit hjälp från metodlitteraturen samt en tidigare kartläggningsstudie för att sätta titlar på de olika nivåerna (Se Eneroth 1984:144 samt Wängnerud 1998:68ff)

⁴² För en förteckning av intervjupersonernas respektive egenskaper, se Appendix 1.3

*Usc! Känner jag spontant. Tyvärr (skratt). Jag vet inte... jag kan inte komma på någon bättre form beller tyvärr (--
-) den tänkta funktionen är ju ändå att de ska spegla vad folket vill liksom men ... det är väl bra att det finns
grupper som står för olika grejer man kan rösta på och även om inte jag tycker om dem så ... (IP4)*

Med det avslutande citatet har vi sammanfattningsvis kunnat identifiera ett framträdande drag av stöd för partier som fenomen. Även de som av olika anledningar har valt bort partiengagemang för egen del ser följaktligen partier som någonting ganska självklart, oavsett om man "gillar" dem eller inte.

- **Diskrepans mellan röstning och medlemskap**

Respondenterna betonar vikten av att rösta även om det enbart görs för att möjligheten finns. Följande citat av IP13 är ett exempel på ett sådant tankesätt samtidigt som jag tolkar det som att personen betraktar röstning som en slags kompensation för övrig passivitet:

Självklart! Det är ju ett enkelt sätt att utöva de demokratiska rättigheterna och påverka i min passivitet.

Andra väljer att se på röstning som en plikt och tillskriver själva handlingen en symbolisk betydelse. Trots att personen inte sympatiserar med något parti väljer han eller hon att gå och rösta blankt vilket tyder på ett stöd för ett system med partier som sådant.

Ja jag röstar, men jag röstar blankt för jag hittar inget alternativ att rösta på. Men jag lägger hellre en blankröst än att inte rösta alls (IP4)

Röstning kan även uppfattas som en skyldighet och någonting man som samhällsintresserad medborgare bör göra för att ha "rätt" att uttrycka åsikter i vardagen. IP7 representerar ett sådant förhållningssätt i citatet nedan:

Vi har ett ansvar som tänkande människor att engagera oss, att göra någonting av det. Om man har en åsikt så ... det är ju inte svårare än att man går en dag och lägger i ett kuvert.

Att bli medlem i ett parti ter sig däremot inte lika självklart eftersom anonymiteten försvinner i samma stund. Följande citat ger intrycket av att personen räds att bli offentlig i sitt val av parti. Jag tolkar det som att han eller hon känner en trygghet i att kunna uttrycka sin sympati i skydd av valhemligheten. Att ordet "skäms" nämns i sammanhanget förstärker ett sådant intryck. IP7 uttrycker det såhär:

När man är medlem i ett parti då skäms man ju inte för det. Man har ju sagt det i princip ... så det här ... att man inte längre är anonym.

Somliga ser möjligheten till anonymitet som ett skydd för att kunna byta parti utan att betrakta som en svikare. IP15 berättar om hur lätt det är att omvärdera sig under årens lopp och om rädslan för att ses som en överlöpare utan stabila värderingar:

Om man röstar på samma många gånger och sedan byter hade man ju aldrig behövt säga det i sådana fall ... Jag hade väl kanske känt mig lite skamsen på insidan men ...

Andra ser inte själva anonymiteten som det väsentliga utan betonar snarare känslan av ett mer allomfattande stöd om man är medlem i ett parti:

När man röstar så kan man ju enkelt bara väga det ena mot det andra så att säga men om jag skulle gå med i ett parti så skulle det ju kännas som att jag behöver köpa hela konceptet i en större utsträckning (IP9)

Sammanfattningsvis har vi kunnat identifiera förekomst röstplikt hos respondenterna även om motiveringarna till det självklara i att rösta skiftar. Rädslan av att inte vara anonym, inte kunna byta parti obemärkt och att känna att man behöver skriva under på allt gör däremot att respondenterna upplever en diskrepans mellan att rösta på ett visst parti och att bli medlem i detsamma. IP6 betraktar valhandlingen och partimedlemskapet som något väsensskilt i följande citat: *Att rösta är ett måste! Men medlem ... det är ju en hel värld emellan!*

5. Kartläggning av kvaliteter

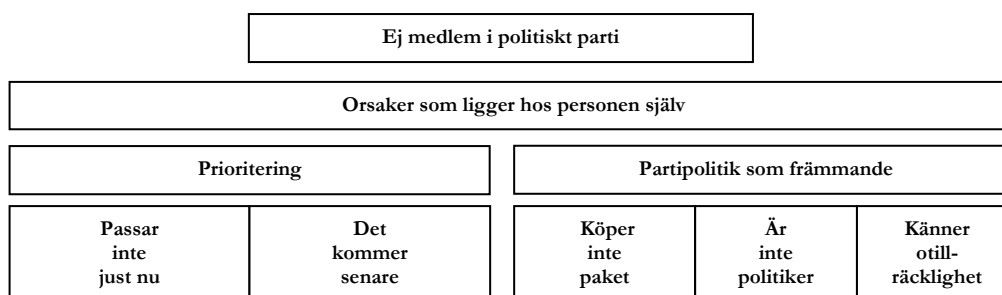
Från den mer övergripande bilden av förhållningssätt som behandlades i föregående avsnitt visar analysens nästa steg, kartläggningen istället på nyanser i materialet och olika sätt att tänka kring just avsaknad av partimedlemskap. Kartläggningen tillför en mer differentierad bild av potentiellt partiengagemang än vad som tidigare framkommit i forskningen.

Ej medlem i politiskt parti är det begrepp som beskriver fenomenet i sin helhet. Det jag tolkat som de mest djupgående skillnaderna i materialet är huruvida respondenternas uppfattningar har kunnat härledas till; *orsaker som ligger hos personen själv* samt *orsaker som ligger hos partierna* och utgör kartläggningens huvudkategorier.⁴³ Uppfattningar som sorterar under någonting som ligger hos personen själv refererar till sätt att tänka där respondenten inte känner sig redo att gå med i ett parti på grund den egna livssituationen eller personliga egenskaper. Tankesätt som placerats under kategorin *orsaker som ligger hos partierna* refererar till en uppfattning om att någonting utifrån behöver ”hända” för att ett partimedlemskap skall bli aktuellt. Huvudkategorierna består i sin tur av mellankategorierna *prioritering, partipolitik som främmande, avsaknad av draghjälp* samt *partiernas tillkortakommanden* och utgör samlingsnamn för vad respondenterna uppfattar vara kärnan i varför han eller hon inte är med i ett parti. Mellankategorierna består i sin tur av flertalet underkategorier som visar på olika sätt att motivera sitt icke-medlemskap inom ett och samma förhållningssätt. Jag har valt att döpa dem till *passar inte just nu, det kommer senare, köper inte paket, är inte politiker, känner otillräcklighet, tilltro, det har bara inte hänt, besvikelse gentemot partipolitik, saknar rätt parti* samt *vill få ut något*. Underkategorierna ligger relativt nära de faktiska resonemangen och konkretiseras i typcitat.

Jag kommer nu att presentera de olika förhållningssätt som hittats i materialet. För att det skall vara enklare att följa med i strukturen av de olika kategorierna presenterar en huvudkategori, det vill säga en schemahalva i taget. Andra schemahalvan återfinns när vi skall titta närmre på orsaker som ligger hos partierna i avsnitt 5.2. (För kartläggningsträd i fullskala se Appendix 3).

⁴³ Att tolka innebär gränsdragningsproblem eftersom det inte är alldeles självklart alla gånger huruvida ett citat bör höras till den ena eller andra kategorin. För att visa hur jag har tänkt i tveksamma situationer använder jag mig av min allra första indelning av materialet - gruppering i huvudkategorier. Följande citat får utgöra ett belysande exempel: *Jättesvårt ... jag tror att det handlar mer om mig själv liksom ... men jag antar att det är en process men jag vet väl inte riktigt hur man börjar den processen egentligen men jag antar att den slutar i att man blir partipolitiskt aktiv ... men det känns som att jag har en bit kvar att gå så det är svårt att se hela den vägen liksom (IP6)*. Då personen varken ser början på processen eller kan identifiera vad som kan tänkas sätta igång densamma kan vi inte uttala oss om vad som i slutändan kommer att utgöra den utlösande faktorn. Men då personen nämner sin egen roll i sammanhanget får jag känslan av att det är någon form av inre process han eller hon först och främst väntar på vilket har fått mig att sortera in resonemanget under *orsaker som ligger hos personen själv* snarare än *orsaker som ligger hos partierna*.

5.1 Orsaker som ligger hos personen själv

5.1.1 Prioritering

- **Passar inte just nu**

Anledningen till att inte vara medlem i något parti uppges vara att det av olika orsaker inte passar in i den nuvarande livssituationen. För IP12 står sig inte partierna i den ökade konkurrensen om den egna och andra människors fritid. I följande citat uppmärksammas att det finns ett större utbud av saker att engagera sig i idag men samtidigt allt mindre tid att ägna åt det i och med att arbetet upptar en större del av din vardag.

Jag tror konstigt nog att man, och även jag själv, inte prioriterar. Att man kanske prioriterar träning eller andra föreningar eller hobbys före engagemang. Jag tror att det har ändrat sig mot förr. Det finns större utbud nu åsså jobbar man mer.

Andra resonerar i termer av att vilja delta fullt ut om man överhuvudtaget skall engagera sig, men väljer att avstår helt i väntan på tid. Jag tolkar samtidigt andemeningen i citatet som att personen redan förutsätter att den tiden inte kommer att finnas men verkar å andra sidan inte speciellt bekymrad över det, vilket ger intrycket av att han eller hon inte kommer att anstränga sig för att hitta tiden heller:

Någon gång har det väl slagit mig att kandidera i något kommunalval men det kommer ju inte hända. Förmodligen inte. Jag har så mycket annat för mig (IP9)

Att det däremot inte med självklarhet är tidsbristen i sig som är det egentliga bekymret framkommer i följande citat som snarare ger intryck av att personen inte har funderat speciellt mycket tidigare kring varför han eller hon inte är med i ett parti men att brist på tid är ett enkelt sätt att svära sig fri:

Ska jag vara ärlig så tror jag nog att det aldrig kommer att inträffa att jag går med i ett parti ... och det beror ju på olika saker, lite slapphet, lite månana, lite "vi tar det där imorgon" (IP4)

Tid kan även vara något man får för sig att man inte har. Citatet nedan tolkar jag det som att personen menar att om viljan verkligen fanns så skulle tiden göra detsamma. Samtidigt får jag känslan av att personen är något skamsen över sitt uteblivna engagemang då han eller hon inleder med att säga att det inte är partierna i sig det är fel på, det är den egna latheten.

Jag har ju inget emot partier i sig. Det är väl latmasken, att man tror att man inte har den tiden (IP15)

Sammanfattningsvis har vi här identifierat en grupp som menar att avsaknad av tid är anledningen till att de inte är med i något parti. Av resonemangen att döma, då tidsbristen förefaller såväl faktisk som föreställd, ter det sig tämligen osäkert huruvida den här kategorin verkligen kommer att "hitta" tiden för ett partiengagemang även framigenom. Personer som resonerar i termer av "Passar inte just nu" framstår på så sätt som tämligen osäkra potentiella medlemmar.

- **Det kommer senare**

Personer som företräder den här tankedimensionen betraktar ett partimedlemskap som styrt av något i den egna livssituationen de själva inte kan påverka vilket gör att det inte är aktuellt i dagsläget. Det här sättet att resonera ger intrycket av att gå runt och vänta på att stunden för partiengagemang skall infinna sig. Det förefaller dock som att det ligger längre fram i tiden. Att invänta något som kommer senare kan innebära att vänta in sig själv. I följande citat funderar IP6 kring någon form av personlig process. Personen har tidigare berättat att det inte finns något motstånd mot partier i sig men att något måste till för att han eller hon skall gå med för egen del:

Känns som att jag är ganska långt ifrån där just där jag står idag ... men jag antar att det är en process men jag vet väl inte riktigt hur man börjar den processen egentligen men jag antar att den slutar i att man blir partipolitiskt aktiv ... men det känns som att jag har en bit kvar att gå så det är svårt att se hela den vägen liksom.

Då personen varken ser början på processen eller kan identifiera vad som kan sätta igång densamma känns ett partimedlemskap både fjärran och osäkert. Av samma anledning kan vi heller inte uttala oss om vad som i slutändan kommer att utgöra den utlösande faktorn. Men då personen nämner sin egen roll i sammanhanget tolkar jag det som att det är någon form av inre process han eller hon väntar på i första hand. Därmed inte sagt att den omgivande kontexten kan tänkas samspela.

Andra menar att det är en viss situation i livet som behöver infinna sig såsom ”rätt” ålder, bostadsort eller familjesituation. För IP15 handlar det om vetskapen om att bo på ett och samma ställe under en längre tid för att ett partipolitiskt engagemang skall bli aktuellt. Som personen ser det väntas ett sådant scenario inte inträffa förrän i medelåldern:

Ja ... kanske sådär efter 40 (skratt). Dels så skulle jag ju behöva komma i en lugnare situation privat så att jag vet att jag skall bo på samma ställe en längre tid framöver. Det är nog framförallt det som skall behöva ändra sig.

Oddsens för ett partimedlemskap anses därtill öka om orten är liten vilket kommer fram då personen resonerar vidare. Vi får även veta att personen tänker i termer av förtroendeuppdrag vilket visar på en ambitiös inställning till partiengagemang. Samtidigt ger personen ett tvetydigt intryck då det även förefaller existera en föreställning om partipolitik som någon form av fritidssysselsättning bland andra:

Tanken har slagit mig naturligtvis att man skulle sitta där på gamla dar och tänka till och rösta lite. Det hade varit mysigt. I någon liten småkommun någonstans där det inte hade varit så viktigt. Det hade inte varit dumt.

En önskan om att ha tillräckligt med tid för att kunna engagera sig fullt ut delas även av följande citat men till skillnad från föregående citat som lyfte fram den geografiska närheten är det framförallt ålder som påtalas i citatet nedan:

Jag skulle ändå vilja ha den ron till att känna att ”ja men nu vill jag gå in i en fas där jag engagerar mig i det här”. Om inte annat skulle jag kunna tänka mig att det kan bli en bra pensionärsyssla. Då skall jag vara heltidsengagerad i något parti (IP3)

För att sammanfatta har vi här identifierat ett förhållningssätt som betraktar ett partimedlemskap som något som ligger längre fram i tiden. Dock avhängigt någonting de själva inte kan påverka i dagsläget varför de väljer att stå utanför partipolitiken till dem befinner sig i ”rätt” situation. Det finns sedermera inga garantier för att ”nyckeln” till partimedlemskapet verkligen kommer att uppenbara sig eller att personerna där och då fortfarande är intresserade av att gå med i ett parti. Detta gör att personer som resonerar i termer av ”*Det kommer senare*” framstår som tämligen osäkra potentiella medlemmar även om en ambition till potential går att notera då respondenterna kan se sig själva som partimedlemmar i framtiden.

5.1.2 Partipolitik som främmande.

- **Köper inte paket**

Det har här blivit dags att titta lite närmre på de som upplever det som problematiskt att köpa ett helt partiprogram.⁴⁴ Jag tolkar följande resonemang som en ovilja att bli tillskriven åsikter och uppfattningar man inte säkert delar, har tänkt igenom eller ens känner till att partiet sympatiserar med. Partimedlemskap blir på så sätt en etikett utifrån vilken man definieras av andra människor.

Den ständiga frågan vi fastnar i när vi diskuterar politiska partier tillsammans är väl just det att det är svårt att köpa ett helt program liksom. För man är så mycket sig själv och man har så mycket avvikande åsikter mot vad vi tycker att man borde tycka om man skall vara partipolitiskt aktiv (---) För jag menar ... röstar man på miljöpartiet då blir det som att man automatiskt blir vänster också" (IP3)

Andra menar att det är svårt att hålla skilja partierna åt och efterlyser mer sakfrågeprofilering. För IP4 skulle det göra det lättare att se skillnad på partierna vilket jag tolkar som att personen betraktar partipolitik som något svårgreppbart i dagsläget:

Partierna skulle behöva bli ännu mer tydliga ... skilja sig mer från varandra (---) Om partierna skulle driva kampanjer ännu tydligare för två, tre sakfrågor och säga att det var deras agenda.

Från ovanstående önskan om ett större fokus på sakfrågor till partipolitiskt obundna frivilligorganisationer kan tankesteget tyckas kort då många av dessa rörelser är specialiserade på just enstaka frågor. Följande citat visar däremot på en kvalitativ skillnad mellan partier och politiska frivilligorganisationer med avseende på just partiernas krav på helhetssyn. Resonemanget nedan tyder på att personen per automatik associerar till de traditionella partierna och inte till enfrågepartier när han eller hon ombeds fundera kring hur det kan komma sig att politiskt intresserade människor väljer att gå med i frivilligorganisationer istället för i partier.

Stora delar av frivilligorganisationsvärlden har en fördel i att de bara kan gå och tycka en massa bra saker liksom. Det är så lätt att bara skriva under på allting. Om man tittar på partier så är det mer komplext (---) för jag tycker nog inte att det är så jobbigt med partipolitik och så ... jag går ju glatt och röstar och sätter mig in i saker. Men med partier måste man ta ställning till så mycket. Med frivilligorganisationer slipper du köpa paketlösningen (---) Nämen... jag tror att det är enklare att ha starka åsikter i enfrågesgrejer (IP3)

Jag tolkar resonemanget som att personen upplever partipolitik som hämmande eftersom det inkluderar att hänsyn måste tas till helheten. Personen föredrar därför att engagera sig i frivilligorganisationer framför politiska partier då det där är möjligt att driva sin egen linje utan att behöva väga in konsekvenser för övriga politikområden. Den kvalitativa skillnad som tycks föreligga mellan partier och politiska frivilligorganisationer tar sig även uttryck i uppfattningar om passivt engagemang. I följande citat uppger IP3 att han eller hon aldrig har tänkt att partierna behöver ett ekonomiskt stöd, vilket däremot rättfärdigar ett stödmedlemskap i frivilligorganisationer.

En anledning till att man är passiv medlem i frivilligorganisationer är ju för att de behöver pengar som en bas för sin verksamhet. Det är ju jättedumt., men jag har nog aldrig tänkt att det behöver mig, partierna.

Sammanfattningsvis förefaller det som att partimedlemskap kräver mer av medborgarna än ett medlemskap i en frivilligorganisation. Åtminstone enligt respondenternas egna uppfattningar. Detta skulle kunna tolkas som att man har en upphöjd och idealistisk syn på partier och partiarbete men även som att det kan upplevas som svårtillgängligt att ägna sig åt partipolitik. I förlängningen kan detta leda till uppfattningar om partipolitik som någonting för andra som

⁴⁴ "Saknar rätt parti" återfinns under 5.2.2 *Partiernas tillkortakommanden*

besitter en större kompetens och förmåga. Sammantaget är det svårt att bedöma huruvida personer som inte vill köpa ett ideologiskt paket utgör framtida partimedlemmar eller ej. Då det inte med självklarhet framkommer uppfattningar om att partier *bör* stå för en helhetssyn finns möjligheten att personer med ett sådant här synsätt skulle kunna gå med i ett parti och enbart välja att engagera sig i vissa frågor. Av somliga uppfattningarna att döma förefaller det samtidigt som att det finns en önskan, för egen del, om kunna ställa sig bakom partiets hela ideologiska koncept innan ett medlemskap är aktuellt, vilket gör att personer med ett sådant sätt att resonera till föga potentiella partimedlemmar i dagsläget.

- **Är inte politiker**

Att betrakta partipolitik som skilt från den egna vardagen kan bero på att partiengagemang betraktas som ett yrke. Av citatet nedan framgår att medlem i parti är de som vill bli politiker vilket får somliga att avstå eftersom det ligger bortom deras intresse.

Men jag tror att de som är aktiva på den politiska scenen ser sig själva kunna göra en karriär där, det kanske är det de vill göra och det vill inte jag göra så ... (IP14)

Partiengagemang tillskrivs även en speciell fas i livet – i detta fall ungdomsåren. Är den perioden passerad och personen inte vill ”bli politiker” kan partipolitik lämnas åt andra. Följande resonemang av IP15 belyser ett sådant förhållningssätt:

... de flesta av mina kompisar som har varit med [i partier] har ju verkligen varit med när de var yngre men gått ur. Det är ju lite av en ungdomsgrej att göra ... att man är ung och vill mycket och tycker mycket men sedan inriktar man sig mer på sitt eget liksom.

I: Men man kan ju vara medlem utan att sträva mot en politisk karriär...

IP15: Vara med på deras aktiviteter och så menar du? Nae ...

Sammanfattningsvis ter sig de som inte är partimedlemmar för att de inte vill bli politiker eller har ”rätt” ålder som en inte alltför potentiell medlemsgrupp. Dock med reservation för att de kan ändra sig och vilja satsa helt på politiken eller för att de förändrar sin inställning till partiaktivitet som något man även kan ägna sig åt som fritidssysselsättning oavsett ålder. Av resonemangen ovan att döma förefaller det inte vara informationsbrist som ligger bakom respondenternas uppfattning om att partiaktivitet sker på heltid. Det verkar snarare vara en personlig övertygelse. Huruvida den bygger på full information om möjliga alternativ att engagera sig i partier framkommer inte av citaten. Med andra ord verkar det som att det är personens egen föreställning kring partiengagemang som skall förändras för att ett partimedlemskap skall bli aktuellt. Av resonemangen ovan att döma verkar det dock inte speciellt troligt i dagsläget. Gruppen ”*jag är inte politiker*” förefaller därmed osäkra som potentiella medlemmar.

- **Känner otillräcklighet**

Att känna otillräcklighet kan komma sig av olika anledningar men resulterar likväl i valet att stå utanför partipolitiken trots att en vilja kan finnas. IP7 känner att han eller hon behöver kunna mer för att gå med i ”sitt parti” eftersom ett medlemskap förpliktar på så sätt att man väntas ha ett svar på ”allt” som partiet står för. I citaten nedan framkommer att det är livserfarenhet som anses minska kunskapsluckan:

Jag har haft funderingar på att engagera mig politiskt, men jag får nog bli lite äldre och få mer livserfarenhet innan jag ... Det känns som att det är väldigt mycket man behöver veta och det är ju därför jag inte har gått med för jag känner att jag måste veta de här sakerna innan jag kan gå med ... jamen så att jag kan stå till svars inför andra.

Andra menar att individer inte kan påverka politiken och därför väljer att agera i sin vardag istället och nöjer sig med att prata med de som finns i den egna närheten. IP4 exemplifierar ett sådant sätt att tänka:

Ja ... det är väl blandat med att det känns lite hopplöst och att det känns svårt som en individ att göra någonting (---) men tja... som det är nu så räcker det för mig att göra det lilla jag gör runtomkring mig och sedan att man sitter och snackar skit med sina kompisar ... ja, det kanske inte påverkar så mycket men ... det räcker för mig.

Ovanstående citat belyser tankar om tillkortakommanden för *individer*, men när personen får fundera vidare förefaller resonemanget glida över till att bli alltmer personligt och att det snarare skulle vara *individen personligen* som upplever en känsla av att inte vara kapabel nog att räcka till i sammanhanget. Inte individer som grupp. IP4 resonerar vidare:

För jag känner kanske att jag inte är kapabel att påverka så mycket ändå.

Andra menar att det är den sociala bakgrunden och utbildningsnivån som utgör den högsta tröskeln. Då personen i citatet nedan anser sig ha ”fel” bakgrund och utbildning har han eller hon valt att stå utanför partipolitiken eftersom personen upplever en känsla av att sakna inflytande:

Men det känns inte som att man väger direkt tungt. Det är lite som att man måste ha någon bakgrund som utbildad samhällsvetare eller högt uppsatt politikerfamilj eller liknande för att få någon större genuin genomslagskraft i saker och ting (IP16)

Den här gruppen ger sammanfattningsvis uttryck för olika former av personliga tillkortakommanden såsom kunskap, förmåga att påverka samt social bakgrund som hinder för att gå med i ett parti. Att fundera i banor av att individer inte kan påverka eller att ”fel” utbildning och social bakgrund gör att de saknar förmåga till inflytande ger ett intryck av att personerna upplever att de är fångade i sin egen situation. Således förefaller ett partimedlemskap bland personer med ett sådant förhållningssätt inte särskilt troligt då de ger intrycket av att känna sig ”dömda” att stå utanför på grund av personliga tillkortakommanden de inte kan göra något åt. Hos de som menar att kunskap förvärvad genom livserfarenhet skulle göra att man känner sig mer redo att försvara sitt parti väl ter sig ett framtida partimedlemskap däremot förhållandevis troligt. Sammantaget skulle gruppen ”*känner otillräcklighet*” kunna utgöra potentiella partimedlemmar, det som enligt min bedömning avgör huruvida ett politiskt intresse kanaliseras via ett politiskt parti i framtiden eller ej är om personen uppfattar att han eller hon kan råda över sin egen situation eller ej.

5.2 Orsaker som ligger hos partierna

Ej medlem i politiskt parti				
Orsaker som ligger hos partierna				
Avsaknad av draghjälp		Partiernas tillkortakommanden		
Tilltro	Det har bara inte hänt	Besvikelse gentemot partipolitik	Saknar rätt parti	Vill få ut något

5.2.1 Avsaknad av draghjälp

- **Tilltro**

Att inte vara medlem i ett politiskt parti anses bero på avsaknad av någonting som motiverar ett engagemang. IP16 saknar någonting att ”gå igång på” och menar att så länge vardagen fungerar och situationen inte är ”akut” är partipolitik inte någonting som ligger nära till hands för såväl den egna som andras del:

Jag tror att det är just det här att man har ingenting som man går igång på. Så länge som man får sin lön, skatterna inte är alltför höga, skolan funkar, sjukvården funkar hjälpligt så är det väl inte ... så länge man inte ser några drastiska förändringar till det negativa så tror jag att de flesta nöjer sig med att ”okej, det har blivit lite sämre” ässå rycker man på axlarna och godtar det.

Välfärd skulle på så sätt ha medfört att medborgarna skiljer på sin egen vardag och de som beslutar om den eftersom man inte behöver strida för de grundläggande sakerna som krävs för att få vardagen att gå ihop. Att betrakta partipolitik som något annat än det som berör mig personligen anses av IP9 ha orsakat partipolitisk passivitet eftersom det är möjligt att begränsa sitt deltagande till att gå och rösta vid val men i övrigt lämna partipolitiken därhän:

Ja men det är väl någon slags Svenssontillvaro - gå och rösta var fjärde år.

Somliga känner tilltro till såväl politiker som ”systemet” och väljer att delegera den dagliga partipolitiken till någon annan. I citatet nedan väljer en av ”litarna” att förlita sig på ”systemet” istället för att engagera sig partipolitiskt för egen del. Jag tolkar det som att IP13 upplever att den personliga insatsen inte behövs då ”systemet” klarar sig på egen hand:

Tja, en tilltro till systemet ... man ser att det kanske inte är där de största resurserna behövs.

Vad som avses med systemet precisera däremot inte. Då personen tidigare uppgett att han eller hon stöttar frivilligorganisationer ekonomiskt skulle resonemanget kunna vara ett uttryck för att engagemang i andra typer av organisationer än partipolitiska är att agera ”där de största resurserna behövs”. Ett möjligt resonemang är att personen tänker på välfärdssystemet, ett annat att det är ett representativt system som åsyftas. Oavsett vilket blir konsekvensen att partipolitik betraktas som någon för andra och får personen att avstå i brist på upplevt behov av den egna insatsen. Något mer precist är nästa citat där IP12 uttryckligen sätter sin tilltro till det representativa systemet i allmänhet och de valda representanterna i synnerhet. Men inte av bekvämlighet utav av kompetensskäl:

Jag har tänkt på det extremt många gånger men ... sedan är det ju faktiskt sådana som är extremt mycket mer kompetenta inom området så man får lita på de politikerna man har röstat fram (--) Politikerna får ju ändå skattepengar för att göra sitt jobb. Jag lutar på dem.

Om välfärdssamhället anses ha resulterat i nöjdhet, tillit och mellanvalspassivitet är det samtidigt avsaknad av detsamma som skulle kunna motivera till ett partiengagemang. Följande citat ger uttryck för en villkorad välfärdspassivitet där ökade orättvisor i samhället skulle fungera som draghjälp. Sådär svarar IP14 på frågan om vad som skulle kunna få honom eller henne att gå med i ett politiskt parti:

Om samhällsklimatet skulle hårdna ännu mer och gå i en riktning så att jag får den där känslan av att "nej nu jävlar är det på väg käpprätt utför" då skulle jag ... kunna tänka mig det.

Vi har här identifierat "välfärdspassivister" och "litare" som efterlyser "draghjälp" för att chansen till partiengagemang skall öka. På grund av en känsla av tillfredsställelse över den egna välfärden, avsaknad av något som engagerar tillräckligt samt en system- och politikertilltro som gör att den egna insatsen inte behövs finns utrymme för att såväl glömma bort som välja bort partaktivitet för egen del. Sammantaget upplevs den här kategorin inte alltför potentiell då de ger uttryck för att någonting drastiskt bör ske för att de skall tänka sig ett engagemang för egen del.

Som synes har de här motiveringarna till icke-medlemskap likheter med kategorin "partipolitik som främmande" då båda förhållningssätten får konsekvensen att partipolitik betraktas som någonting som kan och i vissa fall bör, lämnas åt andra. I det här fallet är det dock någonting utifrån som skall förändras för att personens inställning till det egna engagemang skall ändras vilket har fått mig att placera den här gruppen under "orsaker som ligger hos mig själv" samt "avsaknad av draghjälp".

- **Det har bara inte hänt**

Företrädare av föreliggande synsätt menar att de egentligen inte har någon förklaring till varför de inte är partimedlemmar, det har bara inte blivit så. Det förefallet däremot inte speciellt troligt att de skulle söka sig till partiverksamhet på eget bevåg. I citatet nedan efterlyser personen någonting som får honom eller henne att slå slag i saken och hoppas på någon i bekantskapskretsen eller att "någon" lockar med ett spännande uppdrag:

... fast jag skulle nog behöva något som triggat igång mig. En kompis som drog med mig eller att någon dök upp med ett förslag som verkade kul, som att skriva debattartiklar eller så ... Tröskeln blir ju mindre om någon drar med en. För att få tummen ur krävs det att någon petar på en (IP3)

Andra vill känna sig behövda vilket framgår i citatet nedan och något jag tolkar som att det är partierna som väntas stå för draghjälp.

De [partierna] skulle behöva tala om att jag behövs. Men via någon jag känner som är med då och som jag litar på. Jag skulle nog inte ta kontakt själv (IP14)

Däremot är det fortfarande via en vän den förmedlande kontakten önskas ske, något jag tolkar som ett trygghetsbehov där vännen får fungera som såväl "kvalitetsgaranti" för att verksamheten är någonting bra som en social garant för att du slipper gå dit ensam.

Andra menar att synligheten i sig skulle kunna sänka tröskeln. Mer synliga partier skulle spela roll, men enbart genom att erbjuda sin verksamhet, inte genom att påtvinga något som manar till skyldighet eller förpliktelse. En känsla av frivillighet och att vara den som själv väljer av det som erbjuds är något som framkommer i följande citat:

Ja man kunde kanske synas lite mer. Man ser ju nästan aldrig några kampanjer förutom vid val. De är ju liksom inte ute och möter folk. Men det räcker att de finns där och erbjuder men att man måste ta kontakten själv (--) Men som det ser ut idag hade de inte värvat mig ändå enbart på grund av värningsförsöket (IP5)

Slutet på citatet indikerar samtidigt en viss tvetydighet då han eller hon tror att en ökad synlighet hos partierna skulle kunna resultera i fler partimedlemmar, men inte för egen del. Samtidigt som resonemanget visar att personen har ett öppet förhållningssätt gentemot tanken på partiaktivitet även mellan valen ger han eller hon uttryck för en tillit till ”andras engagemang”. För egen del är det däremot inte aktuellt.

Sammanfattningsvis har vi här identifierat en grupp som efterlyser draghjälp från partierna, någon i umgängeskretsen eller en lockade uppgift. De skulle däremot inte söka sig till partierna på eget initiativ. Gruppen ”*det har bara inte hänt*” förefaller dock som förhållandevis potentiella medlemmar då det inte verkar föreligga något uppenbart motstånd mot vare sig partier som sådana eller ett partiengagemang för egen del. För personer med ett sådant här förhållningssätt bara ”rätt” draghjälp skulle det enligt min tolkning kunna resultera i ett partimedlemskap.

5.2.2 Partiernas tillkortakommanden

- **Besvikelse gentemot partipolitik**

För IP5 är partier och politik någonting separat. Av nedanstående citat framkommer att för personen själv och dess umgängeskrets är partier någonting man pratar om, inte någonting man engagera sig i.

Vi pratar inte så mycket om att vara med i politiska partier nuförtiden. Vi pratar mycket politik och rätt eller fel från de olika partierna men det är inga av kompisarna som faktiskt funderar på att gå med i ett.

Om föregående citat gav ett håglöst intryck uttrycker IP4 snarare en aversion och ett förakt gentemot partier och partipolitik generellt där personen menar att partier inte uppfyller sina vallöften. Därtill upplevs valutgången inte spelar någon roll för vilken politik som därefter kommer att föras:

Om vi pratar partier så tycker jag inte om något av dem som finns. Asså partipolitik det är hyckleri. Jag tycker att partier nuförtiden de är bara ute efter att få sina röster sedan gör de lite som de tycker när de väl har fått dem ... och sedan, jag menar, hur stor skillnad är det på partierna? Resultatet blir ändå detsamma vem som än styr. Asså när det väl kommer till kritan så blir det samma.

Personen ger även uttryck för en systemkritik i vidare bemärkelse och anser att envælde egentligen vore det bästa. IP4 fortsätter:

Om man skulle kunna få .. om saker skulle fungera i praktiken då skulle ju egentligen en diktator vara det bästa. Om han lyssnar på sitt folk. Hypotetiskt. För då skulle det inte bli en massa tjafs.

Andra menar att det är bristen på status hos partiaktiviteten som sådan som avskräcker från medlemskap, men menar samtidigt att det skulle kunna förändras genom att marknadsföra partiaktivitet som en god gärning. Detta tolkar jag som en vilja att råda på bot och något som bottenar i att personen stödjer tanken på partier som sådana:

Asså ... jag tror att en sak skulle verkligen vara om man försöker lyfta fram att du gör detta för en bra sak. För som det är nu ser det bara ut som ett arbete som är ganska ... eh, ja ... inte speciellt status (IP15)

För somliga är det inte engagemanget i sig som är problemet, det är istället formen för partiengagemang som kritiserar. I följande citat tycker jag mig känna en viss frustration hos personen som upplever att den partiorganisatoriska utformningen har en bromsande inverkan på handlingskraften:

Jag tycker ofta organisationen är problemet. Det blir en massa administrativt byråkratiskt tjafs som tar bort det andra. Fokusera mer på frågorna istället och inte så mycket hur det skall vara. En viss organisation måste man ju ha annars går det inte men till en viss gräns kanske (IP4)

Avsaknad av synbara resultat får vissa att välja bort ett engagemang för egen del. IP11 ger uttryck för sådana tankar i nedanstående citat:

Jag har valt att inte var aktiv för att jag tycker att hos de partier som finns idag så är det alldeles för mycket snack och lite verkstad.

Tankegångarna förekommer även hos nästa person som dock är något mer precis i sin kritik:

Sluta prata och gör någonting istället. Eh, asså... fixa till ... just de här viktiga sakerna med sjukvård och se till att lönerna blir som de ska. Det är så svårt, jag kan inte komma med något konkret så. Mer handlingskraft, sluta upp med de där dumbeterna att åka på konferens till Mallorca och sådana grejer (---) Jag saknar politiker som har lite lägre lön. Jag begriper inte varför de ska få så mycket pengar för åssä är de knappt där en del, på sina poster (IP4)

Dock ger resonemanget ett intryck av det tycks föreligga en fördomsbild gentemot partier och partiengagemang som kan resultera i ett medborgerligt avståndstagande från partimedlemskap för egen del. Att så skulle kunna vara fallet framkommer även i nästa citat där IP5 menar att det krävs att man känner till de sociala partipolitiska koderna för att ”lyckas” inom partiet vilket har fått honom eller henne att avstå. Som framkommer av sista meningen vet personen däremot inte huruvida det stämmer eller inte:

... för att ta sig fram i ett parti ... så känns det verkligen som att man måste vara kompis med rätt personer och liksom följa en viss mainstream för att ta sig fram och sedan när man väl har nått någon slags punkt där man fraktiskt kan påverka så har man ändå formats in i någon slags mall tyvärr ... kan jag få känslan av . Men jag vet ju inte för jag har aldrig varit där.

Sammanfattningsvis har vi här ett sätt att motivera frånvaro av partimedlemskap med att partierna brister i förmåga. Personer som företräder sådana här tankegångar ger uttryck för ett missnöje, förakt och en besvikelse gentemot partier, politiker och partipolitik som får somliga att betrakta partier och politik som någonting åtskilt. Även önskan om en annan samhällsordning framkommer även om personen medger att det är svårt att förverkliga i praktiken. Ett sådant här sätt att förhålla sig till politiska partier andas en frånvändhet som gör att den här gruppen med största sannolikhet inte utgör potentiella partimedlemmar.

- **Saknar rätt parti**

Tidigare, bland ”orsaker som ligger hos personen själv” stötte vi på de som inte vill köpa ett ideologiskt paket. Här möter vi istället de som uttrycker en önskan om att hitta ett parti med ett åsiktspaket att ställa sig bakom men inte har hittat ”rätt” paket ännu. På så sätt är det hos partierna orsaken till ett uteblivet partimedlemskap ligger då ”rätt” parti inte dykt upp ännu vilket gör att jag har valt att placera resonemang av den här typen under ”orsaker som ligger hos partierna” snarare än ”orsaker som ligger hos personen själv”.

Följande citat visar på ett ideologiskt förhållningssätt till partiernas uppgift som hänsynstagare av en helhet då personen väntar på att ”landa” i beslutet att sluta upp bakom ett partiprogram. Jag tolkar därför beslutet att gå med i ett parti som någonting som måste väntas ut och att partierna inte kan göra så mycket för att påverka situationen.

Jag har funderat mycket på att gå med i partier och jag kommer nog att göra det någon gång tror jag men jag har inte riktigt landat än i det här att kunna acceptera ett helt partipolitiskt program. (---) Jättesvårt ... jag tror mer att det handlar om mig själv liksom ... (IP3)

Personen i följande citat menar att partier bör stå för en helhetssyn och inte för sakfrågor. I väntan på något som känns rätt avstår personen helt från ett organiserat engagemang.

Sakfrågeparti skulle jag aldrig gå med i av princip men kommer det ett parti med ett partiprogram som jag kan stå för kan jag gå med men tills jag hittar ett så'n't parti så går jag inte med i någonting (IP9)

Det förefaller dock som att inga garantier finns för att så verkligen skulle bli fallet även om ett passande parti dök upp eftersom ”passivitetens ribba är hög”.

Men samtidigt handlar det om ... vad tjänar de på att jag går med som passiv? Går jag med som aktiv är det ju en annan sak. Det är så jäkla svårt. Passivitetens ribba är ganska hög. Jag är väl som många andra – jag skulle vilja engagera mig. Jag borde engagera mig. Jag är ju intresserad av politik och engagerar mig i mitt vardagliga area (IP9)

Att personen tvekar kring nyttan av ett passivt medlemskap tolkar jag som en såväl pliktbetonad som idealistisk syn på partiengagemang – man borde vara med men ska man vara med ska man vara det ordentligt.

Sammanfattningsvis har vi här identifierat en grupp som anser att partierna bör stå för ett samlat ideologiskt koncept, att de själv önskar finna ett parti de sympatiserar med men inte har gjort det ännu. I väntan på ”rätt” partipaket avstår de engagemang helt. Då det inte med säkerhet går att säga att den här gruppen någonsin kommer att hitta ”sitt” parti förefaller de osäkra som potentiella partimedlemmar i dagsläget.

- **Vill få ut något**

Följande dimension kännetecknas av en vilja att se resultat och en känsla av göra skillnad men att det görs bäst på andra sätt än via ett politiskt parti. IP15 väljer att agera i sin vardag eftersom det upplevs som givande, nära och stämmer överens med hans eller hennes personlighet:

Asså jag brukar nämligen inte engagera mig speciellt mer än i mitt lilla ... privata så att säga, något nära, konkret och bra och lagom stort. Det är inte så stora grejer men det tycker jag är bättre. Det är där jag platsar in mer. Det är litet och hanterbart ässå får du feedback med en gång och man kan liksom känna att det här är något riktigt som man kan ta på (-) Att det känns mycket närmre, att man får ut mycket mer av det själv, själsligt liksom.

Slutet av resonemanget vittnar även om en önskan att göra något gott för samhället men i huvudsak för att känna tillfredställelse för egen del. IP3 förklarar uteblivet engagemang med att partiarbete är otacksamt och att avkastningen inte väger upp den insats som krävs:

... jag tror att det finns en samhällsintresse men jag tror inte att det finns ett så stort engagemang i samhället i stort. Jag tror inte att det finns en massa människor som bara väntar på att bli uppdragna i en organisationsform. Jag tror att människor känner att : ”jag vill inte”! Det är oavlönat, det tar en jävla massa tid, tar du väl på dig en sak förväntas det att du gör tre saker till. Det är aldrig nog det du gör.

Andra menar uttryckligen att det partipolitiska systemets inneboende tröghet utgör ett problem i sammanhanget och är ett hinder i vägen för att känna att insatsen ger avkastning:

Jag har funderat på att gå med i ett parti men jag vet inte om jag klarar av att det inte händer någonting. Politik måste ju förankras. Jag är mycket så att ska jag gå med så vill jag att det händer någonting ... (IP7)

En önskan om att känna meningsfullhet är en tanke som framkommer när partiengagemang kommer på tal men att partier inte antas kunna fylla den funktionen. Personen i följande citat ger samtidigt intrycket av att inte riktigt veta hur det egentligen förhåller sig och att hans eller hennes tankar kring partier som något som inte är speciellt roligt och inte passar personen snarare grundar sig i någon annans negativa upplevelser:

Men jag tror att man väljer engagemang som ett fritidsintresse. En chans att träffa likasinnade och bitta på roliga saker och det är väl kanske inte partierna inte kända för direkt, man tänker mest att "oh nu måste jag sitta där på möten och äta småkakor" och det vill jag inte (IP3)

Ett latent engagemang förefaller vara riktat gentemot olika typer av frivilligorganisationer i första hand. Det är med andra ord inte politiska partier som ligger närmast till hands för att göra punktinsatser när situationen kräver det. Följande citat ger exempel på belysande tankegångar hos personer som önskar delta mer aktivt redan i nuläget:

Det som skulle kunna hända och som kommer över mig ibland det är att ... när jag känner att nu får det fan va nog, nu räcker det liksom. När jag får den känslan då tänker jag väldigt sällan på partipolitik utan då är det mer att ... ja handfast liksom. För jag tänker att "här har vi ett problem, hur löser vi det?". Även om jag vet att en hel del problem skulle kunna lösas uppifrån så tänker jag att ... jag har väl för fan inte tid att sitta på några jävla möten. Jag vill ut och plocka upp ungdomar som ligger och spy på stan ... ja du vet ... jag vill mycket hellre göra saker där jag ser att jag gör skillnad direkt. Jag har inget tålamod att sitta och snick-snacka (IP14)

Partiernas tillkortakommanden i form av otacksamhet, något tråkigt och byråkratiskt tar sig i den här gruppen uttryck i en övertygelse om att partier inte är rätt forum om man önskar "få ut något" av sin insats. Därför har de valt andra sätt att kanalisera sitt politiska engagemang och intresse. Att få den här typen av personer att ändra uppfattning och överväga ett partimedlemskap förefaller vara en stor utmaning för de politiska partierna. I dagsläget ger gruppen dock uttryck för att ha sin uppfattning kring partier klar vilket gör dem till tveksamma potentiella partimedlemmar.

6. Slutsatser och diskussion

6.1 Partimedlemskap som en annan värld?

Uppsatsens resultat tyder på ett stöd för partier som fenomen och dess funktion i demokratin. Även de som av olika anledningar har valt bort partiengagemang för egen del eller helst av allt skulle se en annan styrelseform betraktar partier som en ganska självklar del av den offentliga maktutövningen. Här delar man den syn som framkommit i tidigare forskning där människor har svårt att tänka sig en demokrati utan partier (se exempelvis Petersson m.fl. 2000, Holmberg 2003). För respondenterna ter det sig självklart att gå och rösta oavsett om man röstar blankt eller ej vilket bekräftar det initiala stöd för partisystemet som sådant som vi kunnat notera tidigare. Att vara medlem i ett politiskt parti upplevs däremot som någonting väsensskilt av vilket indikerar en uppfattning bland de "potentiella" medlemmarna om att ett kontinuerligt deltagande i partipolitiken är någonting för andra. Respondenterna ger på så sätt ett skört intryck av en framtida medlemspotential.

Ett sådant intryck bekräftas då vi tittar närmre på de skäl respondenterna ger till varför de inte är medlemmar i något politiskt parti. Som vi kunde konstatera i kapitel 3 är svårt att på förhand ställa upp kriterier för vad som utgör ett potentiellt partimedlemskap då forskning saknas men att jag som vägledning i analysen eftersökt någon form av ambition, strävan, vilja eller att respondenten själv ger uttryck för att se ett hypotetiskt medlemsscenario framför sig för att kunna tala i termer av potential. Utifrån de olika uppfattningar respondenterna uttrycker i kapitel 5 framkommer två möjliga scenarier: *De som inte framstår som potentiella partimedlemmar* samt *de som kan tänkas vara potentiella partimedlemmar*.

- Om vi börjar med de som *inte framstår som potentiella partimedlemmar* hittar vi uppfattningar som ger uttryck för inte se ett partimedlemskap framför sig. De som saknar draghjälp av minskad välfärd, fråga som engagerar och därför "glömmer bort" eller delegerar partipolitiken till andra för att de

själva inte upplever situationen som "akut" vilket bekräftar den forskning som talar om att det välbefinningsrelaterade intresset för politik och att "hälsan tiger still" (Möller 1999b). För att denna grupp skall bli partiaktiva krävs att något drastiskt händer "utifrån" som berövar dem på tilltro och välbefinnande, vilket gör dem till *tämligen osannolika potentiella medlemmar*. Vi hittar även de som väljer bort partier på grund av dess tillkortakommanden och känner misstro och förakt vilka bekräftar den tidigare forskningen kring uppfattning om politik som något som känns meningslöst (Möller 2000). Ett sådant förhållningssätt utgör troligtvis inte morgondagens partiaktiva. Slutligen så de som på grund av uppfattade brister hos partiernas väljer andra forum för att kunna känna att deras insats ger något tillbaka. En uppfattning om att vilja se resultat, välja engagemangsform som stämmer överens med den egna personligheten och en önskan om att känna tillfredsställelse för egen del bekräftar den forskning som talar om en individualiserad medborgare med postmaterialistiska värden (Inglehart & Catterberg 2002). Utifrån mina resultat vill jag påstå att gruppen "*vill få ut något*" utgör en stor utmaning för partierna om man vill övertyga dem om att politiska partier är rätt forum för dem att kanalisera sitt politiska intresse då de tycks ha sin uppfattning klar om att så inte är fallet.

- Vidare så till dem som *kan tänkas vara potentiella partimedlemmar* i så mån att jag tycker mig kunna känna en vilja och/eller en strävan mot ett framtida partimedlemskap. De som menar att om "någon" bara fick dem att få tummen ur så skulle de kunna gå med i ett parti gör dem till *möjliga men villkorade potentiella medlemmar* då de inte på eget initiativ skulle bli partiaktiva. Ett sådant förhållningssätt bekräftar samtidigt den forskning som talar om politisk kommunikation och vikten av att som parti föra ut sitt budskap och marknadsföra sitt varumärke för att lyckas med rekrytering av medlemmar (Eriksson 1998, Fiske 2004). För de som uppger att de prioriterar bort ett partiengagemang i dagsläget för att det inte passar med den rådande livssituationen ter sig ett potentiellt partimedlemskap osäkert. Att betrakta partiengagemang som något som ligger längre fram i livet skulle kunna resultera i ett faktiskt partimedlemskap under förutsättning att de som behöver "väntas in" infaller och intresset för partiengagemang fortfarande finns kvar. Således ett villkorat möjligt sådant då man ger uttryck för en vilja att någon gång bli partiaktiv. Att uppleva partipolitiken som främmande för att antingen inte vilja eller kunna ställa sig bakom ett helt partiprogram, mena att partiengagemang är för de som vill bli politiker eller känna att man själv inte har den livserfarenhet eller de egenskaper som krävs skulle kunna resultera i partiaktivitet. Om än osäkert då det är någonting som behöver hända hos respondenterna personligen för att ett partimedlemskap skall bli aktuellt. För somliga handlar det om att förlika sig med tanken på att det är "okej" att enbart sympatisera med vissa sakfrågor inom ett parti. Andra skall känna att de själva kan påverka sin situation för att förvandla sin otillräcklighet till tillräcklighet. De som visar en vilja att hitta rätt parti men som avstår helt från partiengagemang i väntan på att så skall ske framstår som osäkra som framtida partimedlemmar i dagsläget då det inte finns några garantier för att det rätta alternativet kommer att dyka upp. Dock finns en ambition till partimedlemskap.

Utifrån intervjumaterialets såväl gemensamma som varierande uppfattningar kring partier och partimedlemskap växer det fram en förhållandevis skör bild av partiengagemang i allmänhet och för folkrörelsepartier i synnerhet. Oavsett om vi letar bland orsaker som ligger hos respondenterna själva eller orsaker som ligger hos partierna finner saknas uppfattningar som uttrycker en ambition att söka upp ett parti på eget initiativ redan idag. Där en ambition till medlemskap föreligger är det avhängigt draghjälp eller "rätt" omständigheter som väntas inträffa. Samtidigt uttrycks stöd för partier som fenomen och dess funktioner i samhället både idag och inom en överskådlig framtid. Människor vill med andra ord ha partier men inte själva vara engagerade i dem just nu. I dagsläget nöjer man sig med att rösta.

Sammantaget förefaller de objektivt sett potentiella medlemmarna inte vara speciellt potentiella då respondenterna ger uttryck för att vilja leva i ett system av partier men inte själva vara engagerade i dem. Den samlade bilden ger intrycket av att det potentiella partimedlemskap som Demokratiutredningen hoppas på för att värna den representativa demokratis framtid framstår som tämligen bräcklig. Därtill bekräftas de studier som visat att människor inte med självklarhet är positiva till ett ökat medborgerligt deltagande mellan valen (Gilljam & Jodal 2002). Intrycket förstärks av det är politiskt *intresserade* medborgare som blivit intervjuade. Inte ens bland dem där man rimligen kan förvänta sig att hitta presumtiva partimedlemmar tycks således utbudet vara övertygande. Det förefaller finnas en klyfta mellan partier och medborgare där folket upplever ett avstånd mellan den egna vardagen och de som beslutar om den. Klyftan förefaller även svår att överbrygga då respondenterna refererar till någonting hos sig själva som behöver förändras eller väntas in såsom livssituation, personlig mognadsprocess eller livserfarenhet för att de skall överväga ett partimedlemskap. Det vill säga någonting som partierna inte kan göra så mycket åt i dagsläget. Med andra ord skulle inte deltagandeåtgärder från partiernas sida såsom slopat krav på formellt medlemskap eller olika former av ”support” inte ha någon större inverkan på medlemsantalen. Givet att respondenterna önskar kunna stå bakom en hel ideologi den dagen det är aktuellt med ett medlemskap förefaller ändrade deltagandeformer vara ett önsketänkande för att stärka partierna och i förlängningen den representativa demokratin. Sammantaget verkar det med andra ord som att det inte enbart är någonting hos partierna eller i omgivningen som behöver förändras för att respondenterna skall kunna tänka sig ett partimedlemskap. Det är även någonting hos dem själva.

Intressant att notera är även att det förefaller vara en kvalitativ skillnad mellan att vara medlem i ett parti eller att vara medlem i andra typer av politiska frivilligorganisationer. När respondenterna uttrycker en vilja till engagemang i dagsläget åsyftas tillfälliga insatser och ekonomiskt stöd för olika typer av frivilligorganisationer. Att gå med i ett parti betraktas däremot som någonting man önskar göra ”fullt ut”, som heltidssysselsättning. När respondenterna tänker på partiengagemang för egen del går tankarna således inte till ideella folkrörelseaktiviteter på fritiden i första hand vilket bidrar med en mer nyanserad bild av medborgarengagemang än vad som tidigare framkommit. En färsk studie av medborgares samhällsengagemang menar att vi bör tala om en jourhavande medborgare framför en apatisk eller ständigt aktiv dito. En jourhavande medborgare ligger i stand by-läge så länge allt fungerar tillfredsställande men är beredd att rycka ut och förvandla sitt latenta engagemang till ett manifest om så skulle behövas (Amnå 2008). Dock har författaren slagit ihop både partiengagerade och aktiva i andra typer av frivilligorganisationer i sin undersökning. Mina resultat visar snarare att det finns anledning att separera olika organiseringsformer vid studier av ett latent medborgarengagemang.

Utifrån mina resultat kan vi sammanfattningsvis konstatera att, att betrakta partipolitiken som främmande, inte vilja köpa åsiktspaket, välja enfrågorörelser framför partier om man skulle engagera sig i dagsläget men samtidigt uttrycka en vilja att rösta men inte att binda sig vid ett och samma parti som medlem indikerar inslag av Bernard Manins publikdemokrati (1997/2002) i en av västvärldens historiskt sett mest stabila partidemokratier.⁴⁵ Att vara politiskt kunnig och politiskt intresserad, att diskutera med sina vänner, att gå och rösta men i övrigt betrakta politiken lite på avstånd visar även drag av de åskådardemokrater (Almond & Verba 1963 citerade i Möller 1999a:141ff) vi uppmärksammat tidigare vilket förstärker intrycket av att partipolitik betraktas som någonting för andra, något man betraktar på avstånd. Samtidigt uttrycker respondenterna ett stöd för partier som sådana såväl idag som inom en överskådlig framtid. Människor vill med andra ord ha partier men inte själva vara engagerade i dem. Åtminstone inte just nu. Så som den representativa demokratin är utformad idag med partier som central aktör och

⁴⁵ Av intervjuerna att döma framträder dock inte Manins tankar om personlighetens ökade betydelse på bekostnad av partiprogram bland respondenternas åsikter (Manin 2002:236ff)

rekryteringsfunktion är det en omöjlig ekvation att få ihop på längre sikt. Kring partiernas roll i en publikdemokrati uttrycker Manin en något ambivalent och oklar hållning som visar på behovet av fortsatta undersökningar av såväl medborgar- som partisidan för att fördjupa och utveckla kunskapen kring partiernas plats och roll i en representativ demokrati i förvandling.

7. Förslag på vidare forskning

Partierna I ett inledande skede av min uppsats var tanken att redogöra för hur partierna arbetar med medlemsvärvning samt att jämföra uppfattningar kring uteblivet partimedlemskap hos partier och medborgare. Därför har jag även gjort intervjuer med partiföreträdare för samtliga riksdagspartier representerade i Göteborgs kommunfullmäktige under mandatperioden 2006-2010. Intervjuerna är inte färdiganalyserade men en första genomlysning visar på en diskrepans mellan partiernas uppfattade och medborgarnas angivna orsaker till att inte vara med i partier, vilket tyder på en bristande verklighetsförankrad kunskap i partierna om varför människor väljer bort dem. Resonemangen verkar i huvudsak bygga på antaganden. Därtill uppvisar partiföreträdarnas svar stora likheter med de orsaker som en tidigare studie angett (se Möller 1999b). Partiernas uppfattningar om icke-medlemmarna verkar därmed inte ha förändrats nämnvärt på tio år vilket är värt att notera. Det förefaller därför intressant att antingen i samtalsintervjuer eller i enkätform undersöka hur partierna uppfattar medlemssituationen, varför de tror att människor väljer bort dem, tankar kring sin egen och medlemmarnas framtida roll och vilken beredskap det finns i partierna för det fortsatta arbetet..

Därtill skall en jämförelse av nationell och lokal nivå med avseende på situationen och partiernas framtida roll vara av intresse. Det är på lokal nivå rekryteringen av såväl medlemmar som förtroendeuppdrag sker liksom det praktiska arbetet. Givet ett ökat medlemstapp bedöms den kommunala politiska organisationen komma att hamna i svårigheter (Bäck m.fl. 2005:371). Hur tänker man sig framtiden? Finns det en skillnad i hur man upplever situationen och allvaret i densamma mellan lokal och nationell nivå och i sådana fall på vilket sätt.

Medborgarna I teorigenomgången till min uppsats framkommer med tydlighet att kunskapen om varför människor inte är med i partier är bristfällig. Min uppsats har visat på förekomst av åsikter bland presumtiva medlemmar. För att däremot gå vidare och göra en större studie och visa på vanligheten och styrkeförhållanden mellan olika typer av förklaringar till att avstå från partimedlemskap vore det intressant att göra en större statistisk undersökning för att utveckla kunskapen kring icke-medlemmarnas åsikter och få en mer omfattande bild av framtiden för den representativa demokratin med avseende på de politiska partierna.

8. Referenslista

- Ahlbäck Öberg, Shirin, Jörgen Hermansson & Lena Wängnerud (2007). *Exit Riksdagen. En bok om de ökade antalet anhopp och framväxten av en ny politikertyp*. Malmö: Liber.
- Amnå, Erik (2008). *Jourhavande medborgare. Sambällsengagemang i en folkerörelsestat*. Studentlitteratur.
- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.
- Bjereld, Ulf & Marie Demker (2008). *Kampen om kunskapen. Informationsambällets politiska skäljelinjer*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg Bokförlag AB. Stockholm.
- Brennan, Geoffrey & Alan Hamlin (2000). *Democratic desires and democratic devices*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bäck, Henry, Audun Offerdal & Jacob Aaars (2005) ”Partikomunens uppgång och fall” i Demker, Marie & Lars Svåsand (red.) *Partiernas århundrade. Om fempartimodellens uppgång och fall i Norge och Sverige*. Santérus förlag, 2005.
- Bäck, Hanna, Jan Teorell & Anders Westholm (2006). ”Att förklara olika former av politiskt deltagande” i Esaiasson, Peter & Anders Westholm (red) *Deltagandet mekanismer – det politiska engagemangets orsaker och konsekvenser*. Malmö: Liber.
- Daalder, Hans (1992). ”A crisis of party?” *Scandinavian Political Studies*. Vol. 15, no.4, pp. 269-288.
- Dalton Russel J & Martin P Wattenberg Martin (2002). *Parties without Partisans. Political change in Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Demker, Marie & Lars Svåsand (2005). *Partiernas århundrade. Om fempartimodellens uppgång och fall i Norge och Sverige*. Santérus förlag, 2005.
- Eriksson, Peter (1998). ”Planerad kommunikation – Om information som konkurrensmedel” Liber Ekonomi.
- Gilljam, Mikael & Tommy Möller (1996). ”Från medlemspartier till väljarpartier” i SOU 1996:162 *På medborgarnas villkor. En demokratisk infrastruktur*. Bilaga till betänkande av Demokratiutvecklingskommittén.
- Goul Andersen, Jørgen & Jens Hoff (2001). *Democracy and Citizenship in Scandinavia*. Basingstoke: Palgrave.
- Eneroth, Bo (1984) *Hur mäter man vackert?: Grundbok i kvalitativ metod*. Stockholm : Natur och kultur.
- Erlingsson, Gissur Ó, Anders Håkansson, Karl Magnus Johansson & Ingvar Mattson (2005). *Politiska partier*. Lund; Studentlitteratur.
- Erlingsson, Gissur Ó (2008). *Partier i kommunpolitiken – en kunskapsöversikt om partier, makt och legitimitet*. Sveriges Kommuner och Landsting, Stockholm.
- Esaiasson, Peter m.fl. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3e rev. Uppl. Stockholm; Norstedts juridik.
- Fiske, John (2004) ”Kommunikationsteorier – en introduktion”. Wahlström & Widstrand.
- Gidlund Gullan & Tommy Möller (1999). *Demokratis trotjänare*. SOU 1999:130.
- Gilljam, Mikael & Jörgen Hermansson (red) (2004). *Demokratis mekanismer*. Malmö : Liber.
- Gilljam, Mikael & Ola Jodal (2002). ”Medborgarnas demokratiuppfattningar”. I Holmberg, Sören & Weibull, Lennart. (red) *Det våras för politiken*. SOM-rapport 28. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Goul Andersen, Jørgen (2006). ”Udviklingen i den politiske deltagelse i de nordiske lande” i Esaiasson, Peter & Anders Westholm (red) *Deltagandet mekanismer – det politiska engagemangets orsaker och konsekvenser*. Malmö: Liber.
- Hague, Rod, Martin Harrop & Shaun Breslin (2000). *Styrelseskick och politik*. Nora: Nya Doxa.

- Holmberg, Sören (1999). *Representativ demokrati*. SOU 1999:64
- Holmberg, Sören (2000). *Partidemokrati : en sammanfattning av några resultat från valundersökningarna 1956-1998*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Holmberg, Sören (2003). "Are Political parties necessary?" *Electoral Studies* no.22, pp.287-299.
- Holmberg Sören & Henrik Oscarsson (2004). *Väljare. Svenskt väljarbete under femtio år*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Holmberg Sören & Lennart Weibull (2008a). *Svenska Trender 1986-2007*. SOM-Rapport 2008:19. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2008b). *Skilda världar. SOM-rapport 44*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Häger, Björn (2007) *Intervjuteknik*. Stockholm: Liber.
- Inglehart, Ronald & Gabriela Catterberg (2002). "Trends in political action: The developmental trend and the honeymoon decline." *International Journal of Comparative Sociology*, Vol. 43, No. 3-5, pp.300-316.
- Katz, R. S. & Mair, P (1995). "Changing Models of Party Organization: The emergence of the Cartel Party". *Party Politics*, vol. 1, no. 1, pp. 5-28.
- Katz, Richard S and William Crotty (eds) (2006), *Handbook of Party Politics*. London, Thousand Oaks and New Delhi: Sage.
- Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lawson, Kay & Peter H Merkl (1988). *When parties fail: emerging alternative organizations*. Princeton, N.J. Princeton University Press.
- Mair, Peter & Ingrid van Biezen (2001). "Party Membership in Twenty European Democracies, 1980-2000". *Party Politics* no.7, pp. 5-21.
- Manin, Bernard, (2002). *Den representativa demokratins principer*. Stockholm: SNS förlag. "The Principle of Representative Government" First published by the Press Syndicate of the University of Cambridge 1997.
- McCracken, Grant David (1988). *The Long Interview*. London: Sage.
- Möller, Tommy (1999a). "Hälsan tiger still? Om vanmakt, apati och liknöjdhet i svensk demokrati" i Amnå, Erik. (red.). *Medborgarnas erfarenheter*. Demokratiutredningens forskarvolym V, SOU 1999:113.
- Möller, Tommy, (1999b). "Partierna som demokratins mötesplatser: En fallstudie av det lokala partiväsendet i Lidköping". *Kommunal Ekonomi och Politik*, volym3, nr 3.
- Möller, Tommy (2000) *Politikens meningslöshet. Om misstro, cynism och utanförskap*. Malmö: Liber förlag.
- Nord, Lars (2006). "Politik som kommunikation – Nya medier och nya väljare kräver nya partier", *Twärsnitt* nr 2, Vetenskapsrådet.
- Olsson, Lars-Erik (2007). **Ett delvis ensamt liv : en studie av människor som inte deltar i föreningslivet**. Sköndalsinstitutets arbetsrapportserie nr 52. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Oscarsson, Henrik. (2008). *Väljarnas partiuppsättningar i Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören. 2008. Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Oskarson, Maria & Lena Wängnerud (1995). *Kvinnor som väljare och valda. Om betydelsen av kön i svensk politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Petersson Olof (red.), Gudmund Hernes, Sören Holmberg, Lise Togeby & Lena Wängnerud (2000). *Demokratirådets rapport 2000. Demokrati utan partier?* Stockholm; SNS Förlag.

Pettersson Maria & Christina Ribbhagen (2003). "Förutsättningar för ett brett medborgerligt deltagande" i Oscarsson, Henrik (red) *Demokratitrender*. SOM-rapport 32. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Robertson, David (1976). *A theory of party competition*. London : Wiley,

Ruin, Pål & Magnus Wrede. "S har tappat 19 000 medlemmar" *Dagens Samhälle* 080220.

Scarow, Susan, E. (2002). Parties without Members? Party Organization in a Changing Electoral Environment i Dalton Russel J & Wattenberg Martin. 2002. *Parties without Partisans. Political change in Industrial Democracies*, Oxford University Press.

Stenlås, Niklas (2008) "Politikens nya villkor i hundra års perspektiv". *Framtider* no 4. 2008.

Svedberg, Lars, Lars-Erik Olsson & Eva Jeppsson Grassman (2005). *Medborgarnas insatser och engagemang i civilsamhället*. Rapport till Regeringskansliet.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Widfeldt, Anders (1997). *Linking Parties with People? Party Membership in Sweden 1960-1994*". Göteborg Studies in Politics 46. Göteborg University, Department of Political Science.

Wängnerud, Lena (1998). *Politikens andra sida. Om kvinnorepresentation i Sveriges riksdag*. Göteborg: Göteborg studies in politics 53.

Wängnerud, Lena (2006). "Demokratin och den jämställda familjen - två oförenliga storheter?" i Esaiasson, Peter och Westholm, Anders (red.) *Deltagandets mekanismer. Det politiska engagemangets orsaker och konsekvenser*. Malmö: Liber.

Offentliga tryck

Demokratiutredningen SOU 2000:1. *En ut hållig demokrati! - Politik för folkstyrelse på 2000-talet*.

Kommundemokratikommitténs betänkande SOU 2001:48. *Att vara med på riktigt - demokratiutveckling i kommuner och landsting*.

Regeringens demokratiproposition Prop 2001/02:48

Material från internet

"Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning". *Vetenskapsrådet* 2002.
<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

Artiklar i dagstidning

Baldo Zagadou, Catarina & Cattis Grant. "Svensken bryr sig mer än någonsin" Artikelserie i fem delar. *Svenska Dagbladet* 080808-080812 http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/samhalle/artikel_1548097.svd

Bohlin, Ella. "När kampviljan är på topp" *Borås Tidning* 080708
[http://www.bt.se/ledare/kronikor/nar-kampviljan-ar-pa-topp-\(729676\).gm](http://www.bt.se/ledare/kronikor/nar-kampviljan-ar-pa-topp-(729676).gm)

Hilden, Gunvor. "Hur botar man bristen på partimedlemmar" *Uppsala Nya Tidning* 060117
http://www2.unt.se/avd/1,1826,MC=25-AV_ID=495532,00.html?from=Topicpage

Parment, Anders. "80-talister kräsna och krävande" *Svenska Dagbladet* 080128
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/artikel_813843.svd

Tenfält, Fredrik "Partierna behöver sina medlemmar" *Göteborgs-Posten* 061215

TT "Ungdomsförbunden växer" *Aftonbladet* 090108.
http://www.aftonbladet.se/vss/telegram/0,1082,70876102_p_00.html

Appendix

1. Intervjuer med potentiella medlemmar

1.1 Inbjudan på Facebook

För att hitta intervjupersoner med hjälp av Facebook skapade jag ett evenemang som alla som har ett konto på Facebook kan se, anmäla sig till samt bjuda in andra till (se inbjudan nedan). Jag sökte efter politiskt intresserade, icke partimedlemmar boende i Göteborg och skickade ut inbjudan till dem som fanns registrerade på min vänerlista, vilket just då var 210 personer och uppmanade dem att sprida det vidare till sina vänner.

Valt bort partier?

Värd: Rebecka Åsbrink
Kategori: [Utbildning - Studiegrupp](#)
Nätverk: Global
Börjar: den 8 december 2008 kl. 08:00
Avslutas: den 31 december 2008 kl. 12.00
Plats: Göteborg

(Bilden använd med tillstånd av Susanne Fridberg, Landstinget i Östergötland)

Telefon: 031-786 30 86
E-postadress: rebecka.asbrink@pol.gu.se

Är du eller någon du känner politiskt intresserad men inte medlem i något politiskt parti, medlem i någon frivilligorganisation, inte medlem i någon organisation alls?

Skulle du, han/hon i sådana fall vilja ställa upp på en intervju?

Jag söker just nu ett antal personer boende i Göteborg för en studie om partier och medlemmar. Intervjuerna kommer att äga rum under februari/mars. Låter det intressant? Hör då av er till mig snarast möjligt!

1.2 Egenskapsrymd

Politiskt intresserad, ej partimedlem, 25-40 år, boende i Göteborg							
Medlem i frivilligorganisation				Ej medlem i frivilligorganisation			
Ej högskoleutbildning		Högskoleutbildning		Ej högskoleutbildning		Högskoleutbildning	
Kvinna	Man	Kvinna	Man	Kvinna	Man	Kvinna	Man
2	2	3	2	2	2	3	2

Kommentar:

Utbildning har delats in enligt följande: Till kategorin ”högskoleutbildning” räknas de respondenter som på något sätt varit i kontakt med högskola/universitet. Med andra ord inkluderas både de som läst fristående kurser, påbörjat ett utbildningsprogram eller avslutat en utbildning vid högskola/universitet. Till kategorin ”ej högskoleutbildning” hör respondenter som uppgett grundskola, gymnasiet, komvux, folkhögskola samt den yrkesinriktade KY-utbildningen som högsta påbörjade utbildning.

Som medlem i frivilligorganisation räknas den som betalat in medlemsavgiften till organisationen. Därefter varierar engagemanget bland mina respondenter från ett passivt till ett mer aktivt deltagande. Jag har valt att bortse ifrån om man är medlem i hyresgästförening, fackförbund eller idrottsorganisation. Den som tillhör kategorin ”ej medlem i frivilligorganisation” skulle hypotetiskt sett därför kunna vara medlem i någon av dessa för det är ingenting jag har frågat om vid intervjuutillfället.

1.3 Intervjupersoner efter princip om maximal variation

Medlem i frivillig.org	Utbildning	Kön	Intervjutillfälle	Kod
Ja	Högskola	Man	19/2 på arbetet	IP1
Nej	Högskola	Kvinna	23/2 på arbetet	IP2
Ja	Högskola	Kvinna	3/3 på arbetet	IP3
Nej	Ej Högskola	Man	6/3 på café	IP4
Ja	Högskola	Kvinna	12/3 på skolan	IP5
Ja	Högskola	Kvinna	12/3 på arbetet	IP6
Nej	Högskola	Kvinna	13/3 i hemmet	IP7
Nej	Högskola	Man	16/3 på skolan	IP8
Nej	Högskola	Man	16/3 på telefon	IP9
Ja	Högskola	Kvinna	18/3 på café	IP10
Ja	Ej Högskola	Kvinna	23/3 på telefon	IP11
Ja	Ej högskola	Man	24/3 på telefon	IP12
Ja	Ej högskola	Man	25/3 på arbetet	IP13
Ja	Ej Högskola	Kvinna	31/3 på telefon	IP14
Ja	Högskola	Man	2/4 på telefon	IP15
Nej	Ej Högskola	Man	22/4 på telefon	IP16
Nej	Ej Högskola	Kvinna	25/4 på telefon	IP17
Nej	Ej Högskola	Kvinna	25/4 på telefon	IP18

Kommentar

Utöver medlemskap i frivilligorganisation eller ej, utbildningsnivå samt kön har jag eftersträvat att så långt det varit möjligt även sprida sysselsättning (arbetar/studerar)samt åldersfördelningen (25-40) bland mina respondenter.

2. Intervjuguide

1. Tankar kring politiskt intresse och samhällskrafter

- a) När vi bokade den här intervjun så var ett av kriterierna att du skall definiera dig själv som politiskt intresserad. Vad innebär det för dig?
- b) Kommer du ihåg vad som gjorde dig politiskt intresserad?
- c) Hur är det politiska intresset bland dem i din närhet?
- d) Hur får du veta vad som händer i Göteborg, Sverige, Världen?
- e) Med vilka pratar du med om vad som händer/har hänt?
- f) Hur tänker du kring enskilda människors roll i samhället? Grad av delaktighet?
- g) Hur skapas förändring i ett samhälle? Vilka skapar förändring?

2. Inställning till engagemang och engagemangsformer

- a) När du känner att något i samhället berör dig, vad gör du då? Skulle du vilja göra något mer? Om ja, vad och på vilket sätt? Om nej, hur kommer det sig?
- b) När blev du berörd/upprörd över en samhällsfråga senast?
 - Kände du då du skulle kunna tänka dig att engagera dig på något sätt? Om ja, hur? Om nej, hur kommer det sig tror du?
- a) Är det något speciell typ av frågor som engagerar dig?
- b) Vad krävs för att du skulle ta det ett steg till tror du?
- c) *(Till medlem i frivilligorganisation)* Vad är du medlem i idag?
 - Varför just X? Hur ser ditt engagemang ut? Vad hos X tilltalar dig?
- d) *(Till ej medlem i frivilligorganisation)* Du är inte medlem i någon frivilligorganisation idag, hur kommer det sig?
- e) Om du skulle engagera dig/engagera dig i något mer vad skulle du välja då?
 - Vad hos X tilltalar dig?
- a. Har du övervägt att engagera dig i något parti? Hur går tankarna?
- b. Hur ser engagemanget ut bland dem i din närhet? Hur har det påverkat ditt eget engagemang?
- c. Röstar du? Är det en självklarhet?
 - Hur tänker du kring att rösta på ett visst parti i jämförelse med att bli medlem i partiet?

3. Tankar kring partier

- a) Om jag säger politiskt parti, vad tänker du spontant? Vilka känslor får du?
- b) Hur tänker du kring partiengagemang?
 - Vad talar för/emot partier som engagemangsform som du ser det?
- c) Partier har idag problem att locka medlemmar, vad tror du att det beror på?
 - Är det samma sak för dig?
- d) Vad skulle partierna själva kunna göra för att påverka situationen som du ser det?
- e) Många politiskt intresserade människor väljer att gå med i frivilligorganisationer framför att bli partimedlemmar, hur kommer det sig tror du?
- f) Hur skulle partier bli ett intressant alternativ som du ser det?
- g) Behövs partier?
- h) Hur skulle du vilja att ett parti gick tillväga för att du skulle bli intresserad?
- i) Om du var medlem i ett parti, hur skulle du då vilja engagera dig?
- j) Vad tror du att partier förväntar sig av sina medlemmar?
- k) Hur skulle du gå tillväga om du ville engagera dig?
- l) När såg du senast partier i din vardag? Vilken roll spelar grad av närvaro för din del?
- m) Sådär avslutningsvis, skulle du vilja beskriva ett scenario där det skulle vara tänkbart för dig att gå med i ett parti?

Är det något under intervjun som du tänkt på som jag inte tagit upp som du vill lägga till?

3. Kartläggningsträd

Potentiella medlemmars skäl till att avstå från partimedlemskap

